Anul VI. 15 Febr.—1 Martie, 1912. Nr. 4—5.

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIAȚA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

REDACTOR:

Dr. NICOLAE BĂLAN.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: SIBIIU, STRADA REISSENFELS, 11.

CUPRINSUL:

SIBIIU.
TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.
1912.

„REVISTA TEOLOGICĂ“

:: :: apare de două ori pe lună. :: ::
Abonamentul pe anul întreg e: 10 cor.

Manuscrisele și toată corespondența, împreună cu costul abonamentului, sunt a se trimite la adresa: Dr. Nicolae Bălan, profesor seminarial, Sibiiu (Nagyszeben) strada Reissenfels Nr. 11.

De pe anul I. (1907) se poate căpătà colecția întreagă, afară de Nr. 1.
De pe anul II. (1908) se poate căpătà colecția numai dela Nr. 7 încoace.
De pe anul III. (1909) se poate căpătà colecția întreagă, afară de Nr. 5.
De pe anul IV. (1910) se poate căpătà colecția întreagă.
De pe anul V. (1911) se poate căpătà colecția întreagă.

Numărul festiv «Andreiu Șaguna» se vinde cu prețul de 1 cor.

A apărut Nr. 1 din «Biblioteca bunului păstor» — „Taina pocăinții“. Nr. 2 va apăreà în curând și se va trimite numai acelora dintre abonații revistei, cari vor fi achitat întreg prețul abonamentului până la data apariției lui. E deci, în interesul abonaților să achite cât mai grabnic prețul abonamentului, ca să poată primì gratuit publicațiile din «Biblioteca bunului păstor».

Anul VI. 15 Februarie—1 Martie, 1912. Nr. 4—5.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 cor.; pe o jumăt. de an 5 cor. — Pentru România 12 Lei.
Un număr 50 fil.

„LAICIZAREA" INSTITUŢIUNILOR NOASTRE CONSTITUŢIONALE BISERICEŞTI.

I.

Se împlineşte acum anul, de când dl Dr. Gh. Ciuhandu a publicat în Nr. 3 al «*Revistei Teologice*» din Sibiiu dela 1 Februarie 1911 un articol întitulat: «*Cerem sfinţirea vieţii constituţionale bisericeşti*». În acel articol se atrage atenţiunea la o scădere ce se arată în vieaţa noastră constituţională bisericească şi stă în aceea că «concepţia bisericească despre vieaţa constituţională devine din ce în ce mai laxă, iar spiritul pozitiv bisericesc este ameninţat a se perde dintre complexul formelor constituţionale». Aceasta se explică aşa, că mulţi dintre cei chemaţi la conducerea afacerilor bisericeşti sunt preocupaţi de «un naţionalism românesc rău înţeles, lipsit de baza sănătoasă, care este credinţa religioasă». Urmarea dela aceasta este devalvarea bisericei ca instituţiune divină şi *laicizarea* instituţiunilor ei, aşa că în fond cei stăpâniţi de concepte false şi sceptice nu dau semne nici de adevăratul naţionalism nici de o credinţă sfinţitoare ce s'ar cere dela ei ca fii ai bisericei.

D-nul Dr. Gh. Ciuhandu pornind dela epoca mitropolitului Şaguna, care toate sinoadele le începeà cu rugăciuni şi împărtăşirea cu sf. cuminecătură, semnalează încetarea acestui frumos uz bisericesc ca o abatere dela praxa veche a bisericei, prin ce instituţiunea sinodalităţii se laicizează şi credinţa fiilor bisericei în chemarea spirituală a ei se slăbeşte. Îndeamnă în fine d-nul Dr. Gh. Ciuhandu cu tot dinadinsul ca prin toate mijloacele posibile să înpregnăm adunărilor noastre bisericeşti caracterul sfânt

şi dumnezeesc al bisericei şi să tindem a trezì şi nutrì conştiinţele religioase şi atunci se vor arătà şi efectele bune, căci atunci vor încetà în adunările bisericeşti hărţuielile pătimaşe personale.

«Cerem aşadară, zice dl Dr. Gh. Ciuhandu, învierea tradiţiei şaguniene de a dà formelor şi lucrărilor de vieaţa constituţională cuvenita înfăţişare mai bisericească şi cât mai pronunţată. Aceasta o cere interesul de existenţă al bisericei: s'o ferim din vreme de curentul laicizător, ca să rămână şi mai departe sfântă şi neprihănită mireasă a lui Christos şi ocrotitoarea neînfrântă a vieţei neamului nostru obidat».

Împărtăşesc întru toate vederile şi ideile dlui Dr. Gh. Ciuhandu, cari izvoresc dintr'un simţ bisericesc; şi dupăce Domnia Sa îmi face onoarea a apelà şi la mine să incurg şi contribui şi eu cu cunoştinţele mele la lămurirea acestei chestiuni, nu preget a face aceasta după modestele mele puteri.

După vederile mele laicizarea instituţiunilor noastre bisericeşti se întâmplă astăzi în măsură cu mult mai mare de cum o semnalează dl Dr. Gh. Ciuhandu, prin urmare şi primejdia ce ameninţă a împedecà biserica în împlinirea chemării ei spirituale, este mai mare de cum o prevede dl Dr. Gh. Ciuhandu.

Să ne explicăm mai întâi în privinţa inconvenientului admis de dl Dr. Gh. Ciuhandu. Este mai presus de orice îndoială, că împărtăşirea membrilor sinoadelor şi congreselor noastre bisericeşti cu sf. euharistie înainte de începerea lucrărilor sinodale, precum a practizat biserica în timpurile clasice ale ei şi precum a urmat şi sinodul diecezei ardelene în anul 1850, ar contribuì în mod însemnat la elevaţiunea spirituală şi la întărirea credinţei şi a dragostei creştineşti între membrii sinodului, ca semn vădit, că Duhul cel sfânt planează în sinod. Şi dacă în sinoade ar participà numai preoţi, lucrul acesta s'ar puteà pretinde cu toată rigoarea şi în timpurile noastre. Elementului mirean însă, care în sinoadele noastre este în preponderanţă, în împrejurări ca cele de astăzi, când nivelul religiozităţii este scăzut, abia s'ar puteà impune observarea tuturor uzanţelor bisericeşti, afară dacă doară ne-ar stà la dispoziţiune, ca în Rusia, organele din afară de executivă. Dacă deputatul mirean are creştere religioasă ar face dela sine datorinţa sa şi fapta lui ar aveà preţ; dacă însă sufletul lui e cuprins de indiferentism sau scepticism religios, sila nu ar fi

de folos, fapta lui nu ar aveà valoare morală, din contră ar servì numai spre compromiterea bisericei şi spre sminteala celor buni.

Ca să putem pretinde dela toţi membrii sinodali şi congresuali a se conformà datinilor din timpul clasic al bisericei, ar trebuì să ne îngrijim ca în corporaţiunile bisericeşti să între numai bărbaţi religioşi şi crescuţi în spirit bisericesc. Aceasta să ne fie ţânta mai deaproape!

Bănuim, că de astfel şi alte asemenea consideraţiuni a fost condus mitropolitul Şaguna, când în sinoadele şi congresele ce s'au ţinut sub el după anul 1850 s'a abătut dela praxa sinodului din a. 1850 şi s'a mulţămit a săvârşì sf. liturgie pe lângă rugăciunile invocării Duhului sfânt.

Până când dară va succede prin o lucrare stăruitoare şi sistematică din partea bisericei a restabilì religiozitatea în toate clasele societăţii noastre româneşti, sunt de părere ca în interesul sfinţeniei sinoadelor noastre, cel puţin preoţii cari fac parte din ele, la serviciul divin celebrat în ziua deschiderei sinoadelor, să se împărtăşească cu sf. euharistie, ca semn al credinţei şi dragostei creştineşti, ce trebue să existe între fii bisericei, şi exemplul preoţilor va influinţà în mod binefăcător la întărirea conştiinţelor religioase în ceialalţi creştini.

II.

Trecând acum dela acest caz concret, voiu dovedì şi cu alte cazuri din vieaţa noastră bisericească, că laicizarea vieţii noastre bisericeşti şi a instituţiunilor ei constituţionale se întâmplă astăzi pe o scară cu mult mai largă.

Mitropolitul Şaguna cu clerul său şi fruntaşii mireni din sinul bisericei noastre, prin constituţiunea bisericească din mitropolia noastră cuprinsă în statutul organic şi îndeosebi prin admiterea în sinoade, congrese, consistorii etc. a elementului mirean în proporţia numerică de $^2/_3$ faţă de $^1/_3$ dintre preoţime, a intenţionat a angajà la cârma bisericei toate puterile mai alese şi mai valoroase din sinul ei, ca prin aceasta să deà vieaţă şi sprijin puternic instituţiunilor noastre bisericeşti spre ajungerea scopurilor religioase şi culturale. O biserică ca a noastră avizată la puterile proprii a avut lipsă de asemenea constituţiune, căci numai aşa este posibil ca fiecare membru al ei să participe la susţi-

nerea şi întărirea ei, cunoscându-şi fiecare datorinţele şi drepturile sale.

Acest drept mare însă, trebue să recunoaştem, l-a ajuns biserica noastră cu preţul laicizărei sale, pentrucă laicizare se poate numì însaş prevalenţa elementului mirean în conducerea bisericei faţă de cler. Să nu credem că mitropolitul Şaguna n'a fost conştiu de inconvenientul acesta; dară ţântind la un bine mai mare pentru biserica sa, a consimţit şi a lucrat pentru această organizare a bisericei, în fruntea căreia sta. Anumite nedumeriri a arătat dânsul cu toate acestea, cu ocaziunea organizărei consistoriilor faţă de tendinţa de a laicizà şi consistoriile pe întreaga linie. El a avut însă totodată mare încredere că statutul organic preţuit ca legea cea mai liberală, bună şi folositoare în împrejurările politice şi culturale în care trăeşte poporul român din Ungaria, va fi pus în practică cu înţelepciune, economie şi mai ales cu îngrijirea şi precauţiunea de lipsă, ca instituţiunile bisericeşti de natură divină să nu degenereze la lucruri lumeşti şi vieaţa bisericească să nu devalveze dela sfinţenia ei. In credinţa aceasta s'a întărit el văzându-se încunjurat în congresul constituant din anul 1868 de cei mai distinşi şi luminaţi bărbaţi din sinul bisericei sale. Şi în adevăr în primele congrese bisericeşti au participat pe lângă clerul mai înalt cei mai de frunte şi experţi bărbaţi mireni.

Eu, care am avut norocirea a-mi începe cariera mea bisericească deodată cu întroducerea statutului organic în mitropolia noastră, eram entuziasmat pentru această lege de organizare şi m'am silit în toate funcţiunile bisericeşti la cari am fost chemat a mă conformà ei cu toată rigoarea. Cu toate acestea cred a nu exagerà, dacă voiu remarcà din vieaţa noastră bisericească unele momente de laicizare a instituţiunilor noastre bisericeşti, care dacă nu li-se va pune cât mai degrabă stavilă, în adevăr pot devenì îngrijitoare şi păgubitoare pentru desvoltarea în sfinţenie a bisericei noastre în viitor.

Astfel eu ţin de mare scădere că astăzi în sinoade şi congrese ajung şi persoane fără nici o pregătire pentru treburile bisericeşti. Înţeleg acì pe unii tineri, cari abia au terminat studiile universitare şi se cred a fi cei mai chemaţi şi în drept a regulà biserica. Ei dupăce ajung în sinod sau congres în loc ca să aştepte a fi orientaţi în chestiile bisericeşti, fără să fi studiat şi

fără să cunoască ce s'a lucrat mai înainte, se aruncă îndată cu foc în joc făcând propuneri şi interpelări, conduşi de o credinţă falsă, că tot ce s'a făcut până atunci este rău, şi că de acum, adecă dela întrarea lor în corporaţiunile bisericeşti se începe prin ei o eră nouă în biserică. Faţă de astfel de închipuiţi, glasul îndrumător al prezidiului, care este arhiereul, de multeori sună în pustiu. De regulă astfel de indivizi poartă un gol în sufletul lor în ce priveşte credinţa şi religiozitatea şi ceeace-i mână pe ei înainte este numai ambiţia falsă şi dorul de a figurà şi a se impune.

Nu ne-am împedecà nici de astădată de acest soiu de oameni, dacă în timpul din urmă nu ar fi sporit în aşa măsură încât le-a succes la actele cele mai însemnate bisericeşti, precum la alegerile de episcopi, să încurce iţele. Biata preoţime, care ar trebuì să aibă cuvântul hotărîtor la actele mai însemnate bisericeşti, stă buimăcită în faţa fişcalilor cari în biserică îşi caută şi află teren pentru satisfacerea ambiţiei lor şi a altor interese. Ea a ajuns, durere, pentru astfel de uzurpători, în multe cazuri, obiect de dispreţ. Este destul de recent cazul, când în o eparhie de ale noastre, după alegerea episcopului, în cea dintâi şedinţă consistorială plenară, un asemenea fişcal şi-a permis neînfruntat să prezenteze noului episcop un briciu de ras, care să-l aplice la bărbile preoţilor. Vor fi, admitem şi noi, şi între preoţi unii cari nu-şi văd de chemarea lor şi au purtări necorăspunzătoare tagmei lor; pentru aceştia tot biserica a îngrijit cum să se îndrepteze şi cum să se pedepsească fără a-i expune dispreţului obştesc. Au nu sunt acestea semne de laicizare a instituţiunilor noastre bisericeşti, ce o întâlnim destul de des până şi în cele mai înalte acte bisericeşti, cum sunt alegerile de episcopi. Vom ilustrà şi aceasta cu fapte din trecutul nostru recent bisericesc.

III.

Regularea instituirii episcopilor în mitropolia noastră după Statutul organic nu este cea mai norocoasă. Aceasta o a dovedit praxa deceniilor din urmă. În Statutul organic, de dragul analogiilor şi a consecvenţelor, s'au strecurat dispoziţiuni, cari trec peste gradul de desvoltare culturală a poporului nostru. Fericitul mitropolit Andreiu, pentru bunul păcii şi pentruca să vadă odată încoronată opera sa, şi-a călcat pe inimă, a cedat, sperând că

neajunsurile legii vor fi acoperite prin bunul simţ şi înţelepciunea oamenilor dela conducerea bisericei. Este cunoscută gluma lui făcută în congresul din anul 1868, ca după moarte să-i pună în mormânt un băţ, ca fiind lipsă să se scoale şi să lovească pe cei netrebnici.

Alegerile de episcopi în mitropolia noastră, o chestiune atât de importantă, a ajuns obiect de laicizare şi teren de discordii şi sfăşieri între fraţi.

A judecà calităţile unui aspirant la treapta episcopală, mai competenţi sunt episcopii; de aceea unde într'o mitropolie se află un cor încheiat de arhierei, precum este în regatul român şi în mitropolia sârbească din Ungaria, lucrul cel mai corect este ca sinodul arhiereilor să aleagă pe episcopi. În mitropolia noastră română din Ungaria, dacă nu este cu putinţă din cauze politice şi pentru lipsa de mijloace a creà un cor episcopesc mai amplu, precum s'ar cuvenì după numărul credincioşilor, ar fi mai salutar ca alegerea episcopilor să se facă prin clerul eparhial, protopresbiteri şi un număr oarecare de preoţi distinşi, precum s'a practizat în timpurile de mai nainte.

Prin alegerea episcopilor în sinoade, în care elementul mirenesc este în prevalenţă, fără îndoială legea a intenţionat un bine pentru biserică; trecutul mai recent al bisericei noastre ne-a dovedit însă contrarul. Lupte aprige neobicinuite în biserică s'au purtat la mai toate alegerile de episcopi. În luptele acestea de regulă s'au angajat mai cu seamă deputaţi mireni pentru unul sau altul dintre candidaţii la episcopie, târând în tină când pe unul când pe altul dintre candidaţi şi defăimându-i în fel şi chip, din punct de vedere politic sau social. La aceste scene preoţimea a rămas mai mult pasivă, ca martori şi privitori îngrijaţi.

Nu voiesc să revin asupra detailurilor în discordiile dela unele alegeri de episcopi, ca să nu mai împrospătez disgustul oamenilor de bine; dar nici nu este de lipsă a mai face aceasta, căci broşurile ce s'au dat de două părţi cu ocaziunea alegerilor de mitropoliţi după moartea lui Şaguna, au eternizat în istoria bisericei noastre întâmplări de tristă aducere aminte; de asemenea sunt în proaspătă memorie luptele de partid, pervertirile şi intrigile la alegerea de episcop a lui Goldiş şi a următorului său. Răul acesta a culminat mai presus ca oricând cu ocaziunea ocu-

pării din urmă a scaunului episcopesc al Caransebeşului, cu care ocaziune prin amestecul guvernului trei candidaţi au fost jertfiţi până ce a ajuns la al patrulea, care a fost instituit de episcop.

Încât priveşte persoana mea, m'am ţinut totdeauna fericit să nu ajung în vârtejul nebun format de valurile patimilor pornite de oameni lipsiţi de simţul bisericesc şi conduşi de un spirit lumean al intereselor din afară. Am rămas înmărmurit de mâhnire la scenele triste în faţa publicului celui mare spre compromiterea bisericei noastre şi îndeosebi a constituţiei prea liberale. Eu am fost şi sunt de părere că acei candidaţi la episcopii sunt cei mai nevrednici, cari cu tot preţul să îndeasă la locul ce nu le compete şi spre ajungerea scopului, orbeşte, fără nici o consideraţiune se folosesc de toate mijloacele iertate și neiertate.

Toate aceste sunt semne de o pornire spre laicizarea lucrărilor celor mai importante și mai sfinte ale bisericei.

N'am ridicat glasul în contra lor atunci când scenele mai sus atinse se desfăşurau înaintea ochilor noştri, pentrucă în toiul luptei cei angajaţi n'ar fi fost capabili să înţeleagă că sunt în calea rătăcirii. Şi altcum, păşirea mea s'ar fi putut explicà în mod sinistru, ca fiind interesat într'o privinţă sau alta. Acum însă, în timp de pace, aşa cred, se poate, ba este chiar de lipsă a se discutà în mod academic chestiuni trecute în domeniul istoric, pentru a trage din ele unele învăţături pentru viitor.

IV.

În mod natural vor urmà în viitor și alte alegeri de episcopi în mitropolia noastră și ar fi lucrul cel mai înfricoșat și păgubitor pentru biserică, ca să se repeţească aceleași nefaste scene și machinaţiuni nedemne pentru o biserică, care are o misiune atât de înaltă pentru poporul român.

De aceea este neapărat de trebuinţă a căutà, cum să se prevină pe viitor acestui rău. Premitem părerea că, deși, cum am spus şi mai sus, Statutul organic în ce privește alegerea de episcop a deschis o poartă largă spre laicizarea unui cardinal drept, totuș prin o practică înţeleaptă la aplicarea legii, care să aibă în vedere decorul și adevăratele interese ale bisericii, s'ar puteà cu siguranţă evità toate inconvenientele mai sus atinse.

Cum ar trebuì să se întâmple aceasta o învăţăm din ideile şi procedura fericitului mitropolit Şaguna, care la toate s'a cugetat, cum cu cuviinţă să se îndrepteze şi săvârşească.

Înainte de toate putem presupune cu toată siguranţa că Şaguna, deşì a împărţit dreptul instituirei episcopilor cu sinodul eparhial, totuş, ca bărbat bisericesc adânc adăpat cu ştiinţa canoanelor, nicicând n'a putut nici să-şi imagineze că este posibilă aşezarea unui episcop fără consimţământul hotărîtor al mitropolitului. Când în legătură cu restaurarea mitropoliei noastre s'a tratat de ocuparea scaunului episcopiei nouă a Caransebeşului, cuvântul lui Şaguna a fost hotărîtor, pentrucă trecând el peste unele consideraţiuni personale faţă de un candidat care îi stà mai aproape, şi-a pus la mijloc toată autoritatea sa, ca să ajungă episcop la Caransebeş cel mai vrednic şi mai binemeritat preot al acelui timp. Aceasta nu însemnează că şi-a obtrus voinţa sa, dar s'a întâmplat cu consensul comun şi a celor de aproape interesaţi. S'a întâmplat aşa, pentrucă mitropolitul Şaguna a judecat ce erà bine, corect şi spre folosul bisericei şi nu s'a legat de un favorit al său cu mai puţine calităţi şi merite.

După moartea episcopului Ioan Popazu (1889), mitropolitul de atunci Miron Romanul, iară în urma cumpănirii împrejurărilor, a păşit cu toată energia a se instituì ca episcop cel mai bătrân, venerat şi mai meritat candidat în persoana vicarului său arhiepiscopesc Nicolae Popea. El a oblit calea capacitând pe ceialalţi aspiranţi la episcopie a se retrage, iară sus la guvern păşind cu toată autoritatea sa pentru delăturarea unor pedeci, ce planau în contra candidatului din punct de vedere politic. Pentru acest fapt al său mitropolitul Miron a fost felicitat şi aplaudat de toţi oamenii de bine. O alegere de episcop mai frumoasă şi mai pacinică ca cum s'a săvârşit la Caransebeş în anul 1889, abia se poate cugetà.

Dacă s'ar fi urmat tot astfel la alegerile de episcopi, ce s'au săvârşit de atunci încoace, am fi fost scutiţi de agitaţiile şi luptele de partide, ce s'au purtat fără cumpăt în jurul alegerilor.

Un act corectiv bine plănuit şi pus în practică de însuş mitropolitul Şaguna a fost şi acela, că îndată după întroducerea Statutului organic s'a normat, ca persoanele cari voesc şi aspirează a se dedicà pentru trepte mai înalte bisericeşti, adecă cari

sunt chemaţi să ajungă dignitari bisericeşti, precum protosinceli, arhimandriţi, episcopi şi m. d., să fie admişi şi susceputi în tagma monahală numai prin votul sinodului arhieresc, adecă prin sinodul episcopilor din toate trei eparhiile. În rândul candidaţilor pentru posturi cardinale bisericeşti, sinodul arhieresc admite numai astfel de bărbaţi cari se disting prin eruditiune, prin o vieaţă superioară morală și în toate privinţele neexcepţionabilă, prin simţ bun bisericesc, prin activitate și râvnă spre o vieaţă mai aleasă și înaltă. Tot asemenea s'a regulat ca sinodul arhieresc să hotărască şi promovările în treptele bisericeşti a astorfel de bărbaţi în fiecare eparhie după trebuinţă, după vrednicie și ansenietate. Mitropolitul Şaguna a intenţionat prin această normă ca toate să se facă cu bună rânduială, să dea bisericei bărbaţi harnici și destoinici, din cari să se aleagă episcopi, — vrând totodată să împedece ca nu din uşurătate, predilecţiune sau favorizare din partea singuraticilor episcopi să se strecoare în clerul mai înalt și indivizi cari nu corespund unei chemări mai înalte. Norma aceasta pusă în practică de mitropolitul Şaguna în sinodul arhieresc din August 1869, s'a menţinut și sub următorul mitropolit Miron Romanul. După moartea acestuia episcopii dela Arad, începând cu răposatul Iosif Goldiş, s'au abătut dela aceasta normă reclamând pentru sine dreptul nelimitat al unui episcop de a înaintà în grade ierarhice în eparhia sa după buna sa aflare. Nu voim nici pe departe să ne atingem de drepturile unui episcop; cu toate acestea putem constatà, că un episcop tot așa de bine își poate exercià neîmpedecat drepturile sale privitoare la promovarea în trepte ierarhice mai înalte a oamenilor săi şi pe calea sinodului arhieresc, pentrucă de bună seamă votul său va fi considerat. De ce dară, când este vorba a se realizà în biserică un bine mai mare, cum l-a contemplat mitropolitul Şaguna, să se abată sinodul arhieresc dela praxa întrodusă de mitropolitul Şaguna?!

Pentru biserică numai bine poate să rezulte, dacă se cern prin o sâtă mai deasă aspiranţii la trepte mai înalte bisericeşti, ca să nu se strecoare în staul și astfel de indivizi, cari conduși de interese egoistice să nesocotească adevăratele interese ale bisericei, căutând cu orice preţ să ajungă mai degrabă la mult dorita episcopie; doară şi astăzi după aproape doi ani dela ocu-

parea episcopiei Caransebeşului se mai, svoneşte în ziarele româneşti, că în vremea, când din cauza intrigilor şi a bătrâneţelor fostului episcop Nicolae Popea erau mai încurcate treburile acestei eparhii, s'au aflat candidaţi dornici de episcopie, cari cu preţul de a da Statutului organic o lovitură, lucrau pe sub ascuns cu partizanii lor ca să fie denumiţi de episcopi vicari cum iure succesionis lângă bătrânul episcop Popea.

Dacă s'ar urmà însă după norma întrodusă de mitropolitul Şaguna, atunci am aveà candidaţi la episcopie poate mai puţini, dară mai distinşi, dacă astfel de persoane distinse se înaintează prin sinodul arhieresc după vrednicia lor la trepte ierarhice de protosinceli, arhimandriţi, ar trebuì să fie sinoadele diecezane, cari aleg pe episcopi, liniştite şi încredinţate, că ori care dintre astfel de candidaţi ar ajunge episcopi, va fi vrednic pentru această treaptă; şi din acest punct de vedere şi dacă am pune cazul că episcopul n'ar fi ales ci scos cu soartea dintre candidaţi, n'ar fi nici o nenorocire pentru biserică; dacă este aşa, pentruce atâtea sforţări la alegere de episcopi?! De unde năzuinţa satanică ca unul dintre candidaţi să fie lovit, ocărît şi descvalificat până a fi declarat de mort — moraliceşte, cum s'a întâmplat chiar şi cu unii, cari mai în urmă totuş au fost aleşi de episcopi.

Aproape nici unul dintre candidaţii la episcopii care s'au ridicat la suprafaţă, cu ocaziunea alegerii din urmă de episcop la Arad şi Caransebeş, n'a fost cruţat în toiul patimilor ce s'au manifestat din partea partizanilor unuia sau altuia dintre candidaţi.

Referindu-ne la alegerile din urmă de episcop la Caransebeş, ca unul care cunosc mai deaproape sau mai departe pe candidaţii aleşi sau rămaşi în minoritate la alegere, mă cred în drept a susţineà, că oricare din ei ar fi ajuns în scaunul episcopesc, n'ar fi fost nici o nenorocire pentru eparhie, căci dacă ei s'au valorizat bine în posturile ce le ocupă ca bărbaţi erudiţi şi pregătiţi în mod eminent pentru posturi mai înalte biserice̦şti, pentruce să nu poată ajunge ei şi la treapta arhierească?

Nenorocire mare a fost însă nu numai pentru eparhie, dar pentru întreaga biserică din mitropolie, că s'au provocat discordii şi învrăjbiri pe tema candidaţilor, formându-se partide înverşunate.

Cauza principală care a produs asemenea stări, mi-se pare a fi aceea, că factorul principal în biserică, preoţimea, este lipsită de influinţa ce ar trebuì să aibă la alegerea episcopilor.

Îndată ce este vorba de alegerea unui episcop, mirenii îşi aroagă un drept mai mare ca ce le compete; ei vor să dea tonul şi au pretenţia ca preoţii să urmeze lor, cari toate le măsură după vederile şi interesele lor laice. Se găsesc încă, mulţămită Domnului, şi între mireni bărbaţi conduşi de simţul bun creştinesc şi bisericesc, cari însă nu străbat cu ideile lor mai sănătoase; de regulă învingerea rămâne pe partea gălăgioşilor şi îndrăzneţilor, cari nu ţin mult la pacea şi dragostea creştinească, ce trebue să domnească în sinoade, ca să putem aveà în noi conştiinţa şi credinţa bisericească, că Duhul sfânt luminează pe cei adunaţi în sinoade.

După cele atinse aici pe scurt, «cerem şi noi, dimpreună cu dl Dr. Ciuhandu, sfinţirea vieţii constituţionale bisericeşti» în toate direcţiunile şi încă cât mai îngrabă, ca răul să nu ia dimensiuni tot mai mari spre sminteala şi stricăciunea noastră.

«Caveant consules ne aliquid detrimenti respublica capiat».

Dr. Il. Puşcariu.

ESTE OMUL PRODUS AL MEDIULUI FIZIC ÎNCONJURĂTOR?

(Schiţă apologetică).

Toate religiunile, de la cea mai de jos şi până la cea mai de sus, de la Animismul triburilor sălbatice din sudul Africei şi din insulele Australiei până la Creştinismul naţiunilor purtătoare ale stindardului civilizaţiunii din Europa şi America, socotesc pe om ca o fiinţă aristocratică, deosebită de toate celelalte vieţuitoare ale pământului, superioară lor, ca o fiinţă care într'un fel sau altul îşi are obârşia în Dumnezeire, într'un chip cu totul diferit şi mai de cinste decât restul lumii materiale, al lumii văzute. In situaţiunea sa privilegiată şi excepţională, omul este socotit când ca un Dumnezeu mai mic, ca un Dumnezeu căzut, când ca un viitor Dumnezeu, sau părtaş la soarta Dumnezeirii. Tot ce este în jurul său este supus lui, sortit să slujească la înfăptuirea stăpânirii lui depline peste tot ce se vede. Corespunzător acestei înalte meniri a sa pe pământ, omul este înzestrat cu însu-

şiri trupeşti şi sufleteşti, cari sunt fără asemănare mai presus de ale tuturor celorlalte vieţuitoare, căci dacă unele din ele fug mai iute, văd mai bine, au auzul sau mirosul mai fin decât el, el le întrece pe toate, se ridică nespus de mult peste nivelul sferei lor de vieţuire în virtutea spiritului său. Prin spiritul său cugetător şi născocitor, omul găseşte mijlocul de a complectà însuşirile firii sale, de a săvârşì lucruri pe cari trupul nu le ar puteà săvârşì, dacă n'ar fi unealtă supusă a spiritului său. Astfel, mulţămită spiritului său, omul se serveşte de picioarele calului, ale cămilei sau elefantului domesticit sau dresat, spre a se luà la întrecere cu cele mai sprintene animale, sau se urcă în automobil, în tren, pe vapor sau în aeroplan şi fuge pe uscat mai iute decât struţul, merge pe apă cu siguranţa peştelui, sboară în văzduh cu uşurătatea rândunelei. Vrea să vadă sau să audă mai departe sau mai bine decât orice animal? Binoclul, telescopul, microfonul îi ajută să vadă pasărea la depărtare de zeci de chilometri, să observe inundaţiile din Martie sau sateliţii din inelul lui Saturn, să audă pe prietenul său, iubitor de călătorii, vorbindu-i din ţări îndepărtate. Mai mult, cu ajutorul microscopului, el poate vedeà întreaga lume a microorganismelor, pe care nici vulturul cu neîntrecuta-i agerime de vedere n'o poate vedeà.

In virtutea spiritului său, omul se ridică deci mai presus de mama de obşte a tuturor oamenilor, de pământul pe care trăieşte şi din a cărui ţărână e făcut de Ziditorul său, dar trupul lui atârnă greu, îl târăşte în jos, îl ţine legat de materia din care e plăsmuit. Stăpânul pământului şi regele firii imprimă pe deoparte pecetea sa firii înconjurătoare, căci canalizează râurile, seacă mlaştinile, nivelează dealurile şi văile, preface bărăganele în pământ arabil şi câmpii înfloritoare în pustii, acopere dunele cu păduri şi desbracă munţii de podoaba lor de verdeaţă etc. Pe de altă parte este şi el la rândul său supus influenţei firii înconjurătoare, acţiunii mediului în care se naşte, creşte şi se desvoaltă, atât din punct de vedere fizic, cât şi phisic.

Firea omului variază, însuşirile lui trupeşti şi sufleteşti diferă după locul în care s'a născut şi în care trăieşte. Românul este nestatornic şi schimbător, ca şi clima ţării sale. Italianul datoreşte firea sa veselă cerului totdeauna senin al patriei lui. Franţuzul, mai ales cel din ţinuturile Bordeaux şi

Champagne, e vesel pentrucă stă bine economiceşte şi se adapă necontenit din rodul viţei. Locuitorii de la ecuator au culoarea pielei închisă din cauza intensităţii razelor solare şi cu cât înaintăm mai mult spre poli cu atât mai mult culoarea pielii e albă. Totasemeni, la ecuator oamenii sunt de statură mai înaltă, iar în spre poli din ce în ce mai mici, aşa că populaţiunea hiperboreană a Eschimoşilor e pitică. Chiar şi limba şi moravurile diferitelor neamuri de oameni sunt mai aspre sau mai dulci, dupăcum e şi clima, dupăcum e poziţiunea şi configuraţiunea solului pe care trăieşte fiecare.

Aceste lucruri le ştim şi observăm cu toţii şi s'ar păreà că nu sufer nici o contradicţie şi totuş greşim, dacă le generalizăm, pentrucă observaţiunea ne arată că lucrurile nu se petrec întotdeauna şi în tot locul la fel. Cerul Mexicului este tot aşà de senin ca al Italiei şi cu toate acestea Mexicanii sunt oameni foarte liniştiţi, serioşi, aproape melancolici. Grönlanda e veşnic acoperită de zăpadă şi gheaţă; şase luni pe an e învălită în întunerecul nopţii, pe care numai câte o rază roşcată a aurorii boreale îl mai întrerupe din când în când; locuitorii trăiesc îngrămădiţi prin peşteri şi locuinţe foarte primitive; mijloacele lor de traiu sunt foarte reduse; dacă n'ar aveà reni domestici şi vânat din destul, ar perì de foame; şi cu toate aceste împrejurări defavorabile nu există pe lume un alt popor, care să fie aşa de vesel, de glumeţ şi de vioiu ca poporul grönlandez. In Ceilon şi Noua Guinee se găseşte un neam de oameni pitici, cu toate că atât una, cât şi alta din aceste ţări sunt aproape de ecuator, iar în sudul Americii — în Patagonia — sunt cei mai înalţi oameni, deşì Patagonia e mai aproape de pol decât de ecuator. Pe amândouă emisferele găsim în regiunea intertropicală oameni cu culoarea pielei deschisă şi în mijlocul celei mai bogate şi mai frumoase naturi neamuri canibalice.

Aceste exemple, cari s'ar puteà înmulţì ad libitum, sunt o dovadă nemincinoasă că natura solului sau firea înconjurătoare nu exercită asupra neamului omenesc o înrîurire aşa hotărîtoare cum se susţine de mulţi antropologi şi naturalişti. Nici într'un caz nu se poate pretinde că firea sau caracterul unui popor se poate explicà prin felul şi poziţiunea solului sau a naturii înconjurătoare în care trăieşte şi se desvoaltă acel popor. Orice popor

este o colectivitate de indivizi, un amestec de neamuri şi câteodată chiar de rase de oameni prea diferite, pentruca să se poată afirmà că firea înconjurătoare exercită în măsură egală şi asupra tuturor indivizilor din cari el se compune aceeaş înrîurire.

Aceasta înrîurire se resimte mai mult asupra individului. Ca să ne putem da seama până unde se întinde ea şi la individ, să aruncăm o privire asupra diferitelor împrejurări mai ales locale, în cari au trăit și trăiesc oamenii și să vedem ce influenţă au exercitat ele asupra omului.

Inrîurirea pe care solul și firea înconjurătoare o exercită asupra omului diferă după natura solului, felul climei, abundenţa sau lipsa apei, abundenţa sau lipsa hranei şi felul ei etc. Astfel:

Locuitorii de pe ţărmurile mărilor şi ale lacurilor mari, favorizaţi de împrejurarea că apa le serveşte ca un zid de apărare împotriva năvălirilor altor oameni şi a animalelor feroce, au propășit în cea mai mare siguranţă și și-au păstrat mai curată individualitatea lor etnică și însușirile rassei căreia aparţin. Din această cauză cele mai vechi aşezăminte omeneşti au fost în apropierea sau împrejurul apelor mari. In apele lacurilor de Constanţa, Geneva, Lobnor, Ciad ş. a. s'au găsit o mulţime de palafite, adică locuinţe omeneşti făcute în apă pe pălimari. Vechii Greci, Fenicienii, Cartaginezii și Romanii, apoi Spaniolii, Portugezii, Olandezii și Englezii din evul mediu și din zilele noastre datoresc înflorirea la care au ajuns faptului că ţările lor se învecinesc cu marea. Siguranţa pe care o dă apa împotriva duşmanilor din afară, face ca să se nască siguranţă şi îndrăzneală prea mare, cum se observă la mare parte din Englezi şi Americani. Pe de altă parte apa oferă un avantagiu şi mai mare. Ea serveşte ca cel mai uşor, mai comod şi mai ieftin mijloc de legătură între oameni. Un trunchiu de arbore scobit, sau câteva scânduri, puţină smoală şi două lopeţi sunt deajuns pentru omul primitiv, spre a-i da puţinţă să străbată întinderea nemăsurată a mării, pentru a încheià legături sufleteşti sau de afaceri cu semenii săi de pe coasta opusă. Aceasta s'a petrecut mai ales acolo unde se aflau în mare insule, cari se puteau vedeà de pe ţărm, unde se puteà zărì cellalt ţărm, sau unde pescuitul atrăgeà până departe în largul mării. De aceea Fenicienii, Grecii, Dalmatinii și Norvegienii au fost excelenţi mari-

nari, iar populaţiunea de pe ţărmul apusean al Africei n'a făcut nici un progres în meşteşugul navigaţiei. Acolo unde sunt multe insule şi nu sunt prea departe de ţărm, locuitorii ţărmurilor s'au mulţumit de asemeni în multe cazuri cu mijloace primitive de navigaţie şi nu s'au încumetat să înainteze departe în mare. Aşa au fost d. p. Celţii din insulele Britanice, cari nu s'au servit decât de luntri de richită împletită şi unsă cu smoală.

Vecinătatea apei a făcut pe multe popoare să se îndeletnicească cu negoţul pe apă. Dar dacă nu toate popoarele cari au trăit pe marginea apelor s'au dedat negoţului, apa a avut asupra tuturor o altă influenţă, care e comună. Trebuinţa de a-şi scoate hrana din pescuit a silit pe om să inventeze plăşi, undiţe şi alte unelte de pescuit, să-şi facă luntri, să se deprindă să le conducă cu siguranţă pe vreme rea, când marea e furioasă, ca şi pe vreme bună, când e liniştită, să se poată în unele cazuri da la fund şi a stà mai mult timp în apă, să înnoate etc. Toate acestea au contribuit în mare măsură la desvoltarea puterilor fizice ale omului şi l-au făcut foarte sprinten. Acest însemnat avantagiu s'a transformat din nenorocire într'un mare desavantagiu, căci, având aceste însuşiri fizice, locuitorii ţărmurilor stâncoase şi improprii pentru înflorirea navigaţiei s'au dedat de regulă pirateriei.

Lupta omului împotriva valurilor mării şi a furtunii, cum şi a înaintării mării pe uscat — în care caz ea nimicià munca şi locuinţa omului — sau a retragerii ei — ceeace aveà de urmare formarea de mlaştini, periculoase sănătăţii — a adus foloase nepreţuite. Multe popoare datorează acestui fapt închegarea lor în viaţa de stat. Văzând că lupta individuală, izolată e fără spor, oamenii au trebuit să se apropie unul de altul, să formeze comunităţi mai mari şi să le organizeze, spre a puteà luptà mai cu succes. Astfel au luat început, după toată probabilitatea, statul egiptean şi cel chinez. Prin muncă obştească şi stăruitoare Egiptenii au făcut din ţara lor un dar al Nilului, o ţară bogată, dintr'un pământ supus în fiecare an inundaţiei. Organizarea lor în stat le-a dat putinţă de a se gândì să are pământul inundat, după retragerea apelor, să facă canale de irigaţie şi să adune în rezervorii imense apa, cu care să ude semănăturile ameninţate în timpul verei de arşiţa soarelui. Tot prin munca obştească au

izbutit şi Chinezii să sece mlastinile produse de numeroasele fluvii, cari udă întinsul lor imperiu şi Asiro-Babilonienii să aibă cea mai fertilă ţară din lume. Dacă nevoia luptei împotriva pustiirilor şi relelor pricinuite de apă n'ar fi silit pe aceste popoare să se închege de timpuriu în state, ele ar fi trăit multă vreme sau poate totdeauna fără organizaţie de stat şi n'ar fi atins acea înaltă treaptă de cultură la care s'au înălţat Egiptenii şi Asiro-Babilonienii. Conştiinţa că tot ce are este câştigat prin muncă din greu, face pe locuitorul de pe ţărmul mării şi din vecinătatea apelor mari să-şi iubească tot ce e al său, să-şi iubească ţara şi pe connaţionalii săi, să ţină să fie întotdeauna liber şi să lupte cu curaj şi din convingere pentru păstrarea neatinsă a bunurilor sale şi a celor publice.

Locuitorii ţinuturilor muntoase sunt supuşi altor influenţe. Trebuind să suie şi să coboare necontenit, trupul lor, şi mai ales picioarele, se desvoaltă de asemeni mai mult. De desvoltarea plămânului este legată desvoltarea pieptului şi scurtarea mâinilor în proporţie cu mărirea pieptului. Lupta pe care munteanul — fie el vânător, păstor sau tăietor de lemne din pădure — trebuie s'o ducă cu fiarele sălbatece, cu asprimea climei, cu greutăţile ce-i pune în cale terenul accident ş. a. face ca inteligenţa lui să fie vie, iar curajul şi răbdarea foarte mari. Silit să aibă locuinţă bună, spre a fi ferit de intemperii şi la adăpost de fiare şi trebuind să petreacă mare parte din timp în casă, el îşi face locuinţă nu numai solidă, ci şi frumoasă, clădeşte adăposturi sigure pentru animalele sale domestice şi se îndeletniceşte cu facerea a tot felul de obiecte şi instrumente, care-i sunt necesare, sau cari servesc chiar numai ca podoabă. Din aceste cauze industria casnică este întotdeauna mai înfloritoare în regiunile muntoase şi tot odată şi mai artistică. Frumseţea naturii de munte cu munţii ei acoperiţi de verdeaţă, sau golaşi şi cu creştetul alb de zăpadă, cu văile romantice şi pârae cristaline, cu ecoul tainic, cu feeria cerului senin ca sticla şi încrustat cu stele ca o diademă împărătească cu diamante şi safire, cu cântecul fermecător al paserilor, etc. etc. face ca sufletul locuitorilor de la munte să fie poetic, artistic şi adânc religios.

Greutatea cu care locuitorul munţilor îşi strânge şi păstrează avutul său, îl face să ţină cu mult drag la el şi la peticul

de pământ pe care s'a născut şi unde trăieşte, să iubească pe semenii săi şi să preţuiască mult — ca şi locuitorul de lângă apă — libertatea, şi să fie mai conservativ decât acela în toate privinţele. Curajul, răbdarea şi puterea musculară pe deoparte, deşteptăciunea pe de alta îl fac de multe ori să dorească a-şi întinde stăpânirea peste toată masa de pământ care se vede în zare din înălţimea munţilor şi să devină astfel cuceritor.

Să ne coborîm acum în pădurile şi stepele câmpoase, ca să vedem viaţa locuitorilor lor.

Cu puţina ei lumină, fără drumuri, greu de străbătut din pricina desişului, pădurea a fost întotdeauna lăcaşul fiarelor sălbatece, al celor prigoniţi şi urgisiţi, al tuturor iezmelor închipuite de mintea omenească şi descrise de basme şi superstiţii. Acì sălăşluesc strigoii şi moroii, zorilă şi miază-noapte, în frunte cu mama pădurii. Acì vechii Greci şi strămoşii noştri Romani credeau că trăiesc satirii şi faunii şi nimfele şi driadele şi în fruntea tuturor fiorosul Pan. Pădurea a făcut să se nască în mintea locuitorilor ei ideea de tot felul de fiinţe misterioase şi fantastice şi a fost astfel mama şi dădaca politeismului. Puţina lumină a pădurii face ca ochii omului trăitor în ea să fie mari şi strălucitori, iar umezeala ca trupul lui să se acopere de grăsime. Abundenţa lemnului îndeamnă pe om să-şi facă locuinţă şi unelte de lemn, pe care în cele mai multe cazuri îl crestează cu multă migăleală, închipuind pe el animale şi arbori. Variaţiunea de colori a frunzelor şi florilor deşteaptă apoi gustul de pictură, care, asociată cu sculptura lemnului, contribue şi mai mult la îmfrumseţarea tuturor obiectelor ieşite din mâna locuitorilor pădurii. Nicăiri arta plastică şi pictura n'a găsit la începutul ei un teren mai priincios ca pădurea. Fetişii Negrilor din pădurile Africei, frumoasele jucării făcute în Schwarzwald şi Bavaria de sus, lingurile, cofele si blidele executate de rudarii noştri ne dau o idee exactă de ceeace s'a petrecut întotdeauna cu omul trăitor în păduri. — Având locuinţă şi adăpost sigur, procurându-şi cu uşurinţă cele necesare traiului, locuitorii pădurilor nu simt nevoia unei culturi mai înalte, la care se ajunge prin lupta oţelitoare împotriva greutăţilor ce întâmpină pentru satisfacerea nevoilor lor materiale şi morale. Din această cauză neamurile de oameni trăitoare în păduri n'au atins nici odată un mai înalt grad de cultură, au

fost întotdeauna lipsite de voinţă, mai nici odată cuceritoare, ci aproape întotdeauna cucerite şi robite de altele.

In stepe, sau la şes, viaţa se desfăşoară altfel. Acì neamurile de oameni trăiesc unele alături de altele în mare număr, frecându-se şi ciocnindu-se între ele, luptându-se unele cu altele, spre a se cucerì sau distruge. Viaţa lor este nestabilă. Ele se mută din loc în loc, primejduind siguranţa neamurilor cu locuinţă şi aşezăminte statornice. Europa a avut să sufere timp de aproape 1000 de ani de pe urma neamurilor nomade din câmpiile Asiei de miază-noapte, pentrucă aceste neamuri neastâmpărate au străbătut în emigrările lor până în colţurile cele mai îndepărtate ale peninsulei iberice şi ale insulelor britanice, distrugând tot ce le-a ieşit în cale. Pentru a se pune la adăpost de năvălirile lor, Chinezii au fost siliţi să facă pe o mare întindere, în partea de miază-noapte a imperiului lor, un uriaş zid.

Ceeace face pe locuitorii stepelor să n'aibă locuinţe statornice şi să vagabondeze din loc în loc este în prima linie lipsa de izvoare de apă. Din cauza lipsei de apă, popoarele care au locuit şi locuesc în stepe nu pot ajunge la o civilizaţiune temeinică şi durabilă. Chiar acolo unde s'a ajuns la un grad oarecare de civilizaţiune ca d. p. în unele părţi ale Arabiei şi ale Siriei, civilizaţiunea la care s'a ajuns a decăzut repede, când izvoarele de apă au secat sau n'au nau mai fost îndestulitoare pentru diferitele trebuinţe reclamate de cultură. Influenţa acestui mediu fizic se resimte în caracterul popoarelor nomade. Fiind nevoite să peregrineze dintr'un loc într'altul, ele sunt ferite de amorţeala la care sunt expuse neamurile cu locuinţe statornice. La ele se observă dimpotrivă multă vioiciune, spirit de independenţă şi de capacitate, încredere în forţele proprii, curaj şi dispoziţiuni răsboinice, cari de multe ori degenerează în hoţie şi tâlhărie. Insăş religiunea lor este agresivă şi intolerantă faţă de celelalte religiuni şi caută a se răspândì şi impune cu deasila. Un exemplu fizic pentru ilustrarea acestei afirmaţiuni ne oferă Islamismul.

Egalitatea solului şi lărgimea orizontului fac ca privirea să fie ageră, mersul uşor şi sigur; ceeace se observă nu numai la oameni, ci şi la animale. Umblatul mult în aer şi prin arşita soarelui au ca urmare firească lipsa de grăsime în corp, ceeace face pe om să fie mult mai uşor şi mai sprinten în mişcări. In

timp ce locuitorii pădurilor se servesc de arme, pe cari nu le lasă din mână, ca: bâta şi lancea, locuitorii stepelor se folosesc de arme de asvârlit, cu cari să lovească pe adversar dela distanţă. De aceea lăncile de aruncat, arcul, praştia, săcurea uşoară etc. sunt armele lor favorite. Insuş felul morţii celor osândiţi e caracteristic la ei. Pe când la locuitorii pădurilor pedeapsa cu moarte cea mai obicinuită este spânzurarea sau tragerea în ţeapă, locuitorii stepelor sugrumă sau ucid cu pietre pe osândiţii lor. Lipsa de legume şi plante cari să poată servì la nutrire sileşte pe locuitorul stepelor să se îndeletnicească pe o scară întinsă cu domesticirea şi creşterea de animale atât pentru hrană, cum d. p. oile, caprele şi bovinele în genere, cât şi pentru transport, cum sunt cămilele şi caii. Având la îndemână carne din destul, locuitorii stepelor nu pot concepe o sărbătoare fără abuzul de mâncări de carne, în vreme ce locuitorii pădurilor dau preferinţă băuturii.

Pe când mai departe locuitorii pădurilor sunt în genere oameni de inimă, sentimentali, locuitorii stepelor sunt, din cauza vederii lor agere şi a simţurilor rafinate şi oţelite de primejdia ce-i ameninţă în ori-ce clipă, tipul omului intelectual. Nu e ceva întâmplător că Arabilor li-se datoreşte începutul Matematicilor şi că toate popoarele culte se servesc azi de cifrele şi sistemul lor de numeraţiune. Singurătatea şi lipsa de distracţie a dat aripi darului de a povestì. Insăş muzica este, după legenda tuturor popoarelor, inventată de păstori, iar că poezia s'a desvoltat mai bine în stepe şi în deşert decât oriunde, e lucru îndeobşte cunoscut.

* * *

Această privire asupra felului vieţii omului în deosebite regiuni şi împrejurări ne arată că într'adevăr omul este foarte mult influenţat de mediul fizic în care se naşte şi trăieşte. Nu numai însuşirile trupeşti, ci şi cele sufleteşti diferă mult după mediul înconjurător. Cu toate acestea sunt anume margini peste cari influenţa mediului fizic înconjurător n'a trecut, nu poate trece şi nu va trece niciodată. Omul rămâne în toate împrejurările acelaş. Ceeace el devine sub influenţa împrejurărilor este puţin diferit de ceeace el poate şi trebue să fie prin însăş firea sa. Cele mai avantagioase, mai favorabile împrejurări cu putinţă n'au făcut din

om o ființă deosebită de semenii săi, nu l-a transformat nici în înger, nici în supraom, dupăcum și cele mai defavorabile împrejurări posibile nu l-au putut face să-și piardă caracterul, însușirile sale distinctive de om și să se coboare în rândul animalelor, să se asemene cu ele. Aceasta ne dovedește în chip neîndoios că una din cele patru afirmațiuni de bază[1] ale Darvinismului materialistic afirmațiunea, că omul este, dimpreună cu toate ființele pământești, produsul mediului în care se naște și trăiește — este neadevărată sau cel puțin peste măsură de exagerată și că rămâne în întregime în picioare și necontestat adevărul exprimat de toate religiunile și îndeosebi de cea creștină, că omul este făptura lui Dumnezeu cea mai aleasă, reprezentantul său pe pământ.

I. Mihălcescu,
profesor la facultatea de teologie din București.

O FAMILIE DE PREOȚI ÎN RĂȘINAR.

1740—1879.

Pela începutul secl. XVIII. se așază în Rășinar un Român venit din țara Bârsii, și luând în căsătorie pe o rășinăreancă întemeiază o familie, din care își trag originea mai mulți preoți cu merite pentru biserica și neamul nostru. Această încuscrire s'a făcut probabil în urma legăturii și cunoștinții ce aveau ai noștri cu cei din țara Bârsii, și cu alți oieri din timpul când împreună treceau cu oile munții, până departe la mare.

Din această fruntașă familie, numită Bârsan, își trag obârșia 6 preoți, 5 ortodocși și unul unit, toți în Rășinari de pela anul 1740—1879, aproape 150 de ani. Aceștia sunt următorii: 1. Protopopul Coman Bârsan, sfințit în România, preot dela a. 1740—1797; 2. Protopopul Savva Popovici, la început diacon, iar ca preot dela 1768—1808, sfințit de asemenea în România; 3. Sava Popovici cel tinăr, preot dela a. 1791—1816; 4. Daniil Popovici 1817—1867; 5. Sava Popovici Barcian n. 1814 † 1879; 6. Mihaiu Bârsan 1810—1823, acesta din urmă unit. Notez că acești preoți au purtat diferite nume.

---

[1] Că lupta pentru existență, mediul înconjurător, selecțiunea naturală și ereditatea sunt cei patru factori cari explică pe deplin desvoltarea vieții tuturor ființelor.

Mai întâiu Bârsan, apoi Bârsanovici, Popovici, Savavici şi cel urmă Barcianu. Unii din aceşti preoţi au cercetat şi şcoli mai înalte, cunoscând mai multe limbi, mai ales prot. Sava Popovici cel din anii 1768—1808 şi Sava Popovici Barcianu, cel din urmă preot din această familie, îndeletnicindu-se cu scrisul, cel dintâiu a copiat o sumedenie de cărţi, cel de al doilea a fost un «sârguincios autor didactic». O însuşire aleasă a acestei familii de preoţi a fost iubirea de învăţătură, pe care şi-o mulţumiau fie prin cercetarea şcolilor mai înalte, fie pe cale privată. Frumoasa bibliotecă a acestei familii — astăzi Barcianu — este o mărturie vie, că aceşti preoţi şi mai ales cei doi amintiţi mai sus, s'au ridicat preste «înţelepciunea molitvelnicului». Dorul de învăţătură s'a moştenit dela tată la fiu, această moştenire şi totodată recunoştinţă fiască o putem cetì exprimată în epitaful de pe piatra mormântului unuia din susamintiţii preoţi: «Aici odihneşte în Domnul păr. Daniil Popovici de fii neuitat pentru învăţătura şi bunacreştere ce da lor».

In cele următoare vom dovedì întru cât unii din aceşti preoţi sunt vrednici mai mult de pomenire şi prin ce.

Ne vom ocupà mai mult cu prot. Sava Popovici cel din anii 1768—1808, şi popa Sava Popovici Barcianu † 1879. Din vieaţa celorlalţi, a prot. Coman Bârsan, Daniil Popovici şi Sava Popovici cel tinăr, nu prea ştim multe, doar atât că prot. Coman Bârsan, cel dintâiu din această familie de preoţi, locuià împreună cu episcopii Nichitici şi Adamovici în «smerita căsuţă ţărănească» — reşedinţa numiţilor episcopi.

Prot. Sava Popovici, preot dela anul 1768—1797, numit şi Bârsanovici, în acest an abzice din cauza bătrâneţelor, şi moare la anul 1805. A fost preot în Răşinari, prot. al Sibiiului şi asesor episcopesc. Ca sfetnic şi având cunoştinţă deaproape cu episcopii sârbi, adeseori îi însoţeà în vizitaţiunile canonice şi în călătoriile lor la Carloviţ şi Timişoara. A copiat o sumedenie de cărţi bisericeşti. Nu sunt lucrări originale ci numai decopieri — afară de o vorbire ce a ţinut-o în Sibiiu la anul 1789, pe care o vom transcrie în întregime.

1. Incă ca diacon pe la anul 1764 copiază o carte de învăţătură, după cartea unui episcop sârb.

2. *Minunile Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Mariei,* scoase de pe grecie din isvodul sfetagorii. Anul copierii 1781.

3. *Incepătura învățăturilor bunului credinciosului Io Neagoe Voevod Țării Ungro-Vlahii.* Anul 1781.

4. Cu vrerea lui Dumnezeu începui a scrie vieața și povestea și lucrul marelui împărat Alexandru dela Machedonia din Filipul letape, cum luă lumea toată și câte răsboaie făcù 246 pag. a. 1783.

5. *Geografia* ce s'a tălmăcit pe limba românească de pe cea mosciciască, ce s'a tipărit în sfântul Petersburg, întru împărăteasca academie a învățăturilor, la anii dela Chr. 1757. S'a copiat la a. 1785.

6. *Impărăția lui Machedon*; Ist. sft. Ieronim dascălul bis. pentru Iuda vânzătorul Domnului; Ist. din letopișeț; Căzanie la morți; Ertăciuni. 207 pag. a. 1786.

7. *Impărăția lui Teodosie Grecul.... Mihail Paleologul.* Manuscris voluminos a. 1789. Notițe: «Precum dorește cerbul de izvoarele apelor așa am dorit și eu să ajung la sfârșitul acestei cărți.» 1789. Eu Sava Popovici ot Rășinari.

8. Cazanii; Istoria Românilor și țara Ardealului. S'au scris această istorie a Românilor din țara Ardealului din nemțește românește la a. 1792 prin Sava Popovici cel bătrân ot Rășinari. Tot în acest manuscris: Invățătura pentru pocăință; Ist. sft. Nicolae; Invățătură tinerilor și de folos. Notițe: «Am fost la bis. (nedescifrabil) cu preasfințitul d-l Gerasim Adamovici, când s'au sfințit 2 steaguri dela regimentul lui Oros. Și am spus cu învățătura aceasta la cătane în târgul cel mare, fiind generariu Comando și guver. Banfi G. și alți domni». a. 1789 Aug. 5. (Această vorbire o voiu transcrie la urmă). Altă însemnare tot în acest manuscris: «Marți la 3 ciasuri după amiazăzi am sosit cu d-l episcop Gerasim Adamovici în Sibiiu la cvartir în ulița Turnului. După aceea am mers la prânz la închinătorul Konstantin Pop, 13 Iulie 1790, Popa Savva Popovici dela Rășinari».

9. *Cartea legii la 7 scaune săsăști din Ardeal,* prin osteneala prot. Savva Popovici din Rășinari 1805 Martie 8, pag. 200.

10. *Minunile Precestii.* Ist. sftului Ieronim dascălul bis. pentru Iuda vânzătorul Domnului. 486 pag. a. 1807. Tot în acest manuscris: Apocalipsul, Psaltirea.

11. *Minunile Precestii,* anul 1807.

12. *Inceputul învăţăturilor bunului credincios Io Neagoe Voevod,* Descoperirea sftei şi dzeeştii liturgii, ce s'a descoperit din dumnezeeasca strălucire; Alte cuvinte ale multora sfinţi şi dascăli; Mărgăritarul lui Zlatoust. «S'au început a se scrie prin răposatul prot. Savva Popovici, şi s'au isprăvit prin mine Vasile Popovici diacon şi dascăl normalicesc 1816».

Aceste sunt manuscrisele prot. Savva Popovici copiate între anii 1764—1808. Sunt scrieri religioase, bisericeşti şi istorice unele, cum sunt «Minunile Precestii» sunt în câte 2 şi 3 exemplare, asemenea «Învăţăturile lui Neagoe Voevod»[1]. Sunt scrise cu litere cirilice, pe hârtie groasă, toate legate. Aproape fiecare capitol se începe cu litere roşii. Desemnuri după, cărţile bisericeşti, ba în cartea cu Înv. lui Neagoe Voevod e şi chipul acestuia în colori. Scrisoarea e foarte frumoasă, unele manuscripte sunt ca tipărite.

Am înşirat pomelnicul acestor manuscrise, ca recunoştinţă faţă de memoria acestui preot şi prot. «erudit» care a copiat de bunăvoie atâta, cât altul sau alţii nici pe o sumă considerabilă nu ar fi făcut, apoi, ca aceste manuscrise să nu se piardă, după cum multe s'au pierdut. Ce l-a îndemnat la această muncă obositoare? Lipsa de cărţi româneşti, şi preţul mare al acelora. In această muncă istovitoare l-a călăuzit dorinţa de a da credincioşilor cărţi din cari să cetească. Aşa se explică faptul, că găseşti manuscrise de ale preotului Sava în case unde nici nu gândeşti.

Sunt bătrâni şi vor fi fost, cari cunosc şi povestesc cuprinsul la câte un manuscris întreg — celor tineri munca părintelui Sava e o comoară bine pecetluită, în lipsa cunoaşterii literilor cirilice. Ce am putut din aceste manuscrise, am adunat.

*

Un alt preot vrednic de pomenire, care încă a scris mai multe cărţi — urmând pilda strămoşului său — este părintele Sava Popovici Barcianu «paroh gr.-or. şi director local, asesor consistorial şi proprietar al crucei de aur cu coroană pentru merite» n. 1814 † la 1879 — cel din urmă preot din familia preoţească Bârsan. Preotul Sava P. Barcianu — tatăl regretatului prof. seminarial

[1] Mai posed manuscrise de ale prot. Savva: Academia rom. familia Barcianu, Dl Iorga, Weigand şi Asociaţia. Unele din aceste le-am înşirat.

Dr. P. Barcianu — a fost un om cu multă carte și frumoase cunoștințe, cunoscător al limbii latine, germane și italiene, a tradus și compus însuș mai multe cărți, cari nu au rămas în manuscris, ci toate s'au tipărit. Prin anii 1854 și mai târziu a fost și profesor la seminarul Andreian.

În anul 1848, luând parte la adunarea națională de pe câmpul Libertății, — ca deputat din partea comunei împreună cu doi fruntași — a fost ales ca membru în deputația ce aveà să meargă la împăratul, precum și în comitetul permanent. Astfel manifestându-și naționalismul, mai târziu în urma unor intrigi locale, în a. 1859 guvernul demandă delăturarea par. Sava din postul de director local, deoarece «în fața dânsului învățătorii în Istorie și Geografie nutresc tendințe ultranaționale». Intervenind Șaguna, care cunoșteà atât de bine pe parohul său iubit — ordonanța s'a revocat.

Cunoscând Șaguna lipsa manualelor de învățământ și neputând singur să scrie și compună toate cele de lipsă și în această direcțiune — între alții a încredințat și pe parohul Sava Popovici Barcianu dela Rășinari, ca să compună și traducă diferite manuale de lipsă în școalele noastre. Scrierile par. Sava P. Barcianu sunt următoarele:

1. *Adunare de istorioare morale alese,* traduse de un prietin al literaturii române, partea I. 1846 Sibiiu. Cuprinde: Adelaida sau păstorița alpiciască; Văduva beteagă sau bunătatea împ. Iosif; Frideric Oanuci sau biruința nevinovății. (Traducere din l. italiană).

2. *Epistolar*, sau carte de învățătură pentru deprinderea în corespondințe și scrisori atât private, cât și politice, care vin mai des în vieața omenească înainte. Intocmit de Sava Popovici, paroh neunit și profesor româno-nemțesc în școalele naționale din Rășinari, a. 1846, pag. 202. Cartea se împarte în 3 părți: 1. Despre întocmirea scrisorilor preste tot. 2. Despre întocmirea epistolelor deosebi răspicată prin exemple. 3. De stilul politicesc, sau de compozițiile cele de trebi, care afară de epistole în vieața cetățeană ne vin a le face. Dedicată lui Aron Budai secr. consist. și la tesaurariat. În precuvântare ne spune: o asemenea carte s'a tipărit la a. 1792 «Scurt isvod pentru lumini de obște și dechilin scrisori de multe chipuri». Alta la a. 1803 «Învățătură foarte folositoare pentru facerea răvașelor». După aceste două și alte ediții germane a compus epistolarul. Recunoaște, că această carte nu

va fi perfectă «cine și poate aștepta cu drept cuvânt dela un preot sătesc și încă neunit, un astfel de lucru, vrednic de a se pertractà de o peană mai iscusită ca a mea». L-a îndemnat la scrierea acestei cărți «lipsa și curatul cuget ce-l am pentru înaintarea culturei naționale» Sibiiu 1847. A apărut și a II-a ediție în 1863, mai redusă.

3. *Curs de aritmetică* a. 1848.
4. *Abcdariu românesc* a. 1851.
5. *Gramatica română* a. 1852.
6. *Carte de conversațiune* și Vocabular român și germân a. 1853.
7. *Abcdariu nemțesc* pentru școalele române a. 1857.
8. *Dicționar* rom.-germ. și germ.-rom. de Sava Popovici Barcianu par. gr.-or. în Rășinari, asesor consist. Sibiiu 1886 revidat și completat de Dr. D. P. Barcianu. Incă trăind par. Sava la 1868 a publicat partea rom.-germ., iar în manuscris aveà întreagă partea germ.-rom., cari revidate de Dr. D. Barcianu formează astăzi cunoscutul Dicționar rom.-germ. și germ.-rom.

În aceste se cuprinde munca literară a păr. Sava fără să mai amintesc interesul special ce l-a arătat pentru câștigarea unor bunuri comunale și apărarea acelora.

Pomenirea voastră cu laudă, a strămoșului și a nepotului!

*

De încheiere transcriu cuvântarea preot. Sava Popovici cel dela anii 1768—1808, ținută cu prilejul sfințirii alor 2 steaguri dela regimentul Oros, în piața cea mare la a. 1789, 5 Aug. în Sibiiu, până acum nepublicată.[1]

«Mare și tare trebuincioasă materia se pune, înaintea socotelii noastre de Hristos iubitoarei oaste, pentrucă astăzi s'au sfințit semnul de cinste, adecă steaguri ostășești, și se gătește cunună de biruință vitejilor ostași, iată vedem cuviincioasă îndemnare și răsplătire pentru facerea de bine, lângă care nouă ni se arată și înțelepciunea înaintea vezătorului împăratului nostru Iosif al doilea și creașterea măririi lui cu voia lui Dumnezeu, fiind îndreptată stăpânitorului împăratului nostru cu lucrarea spre norocirea armelor lui, au cinstit acest fel de semn, adecă steagurile: ca și mai de demult când cu mărirea făcută pe viteajii săi, iau întărit, așa și acuma nouă urmarea norocitelor sale oști împodobeaște și pe cei-

[1] De față a fost și episcopul G. Adamovici.

lalţi deşteptându-i către urmarea aceasta să-i îndemneaze şi cu acest fel de semn, adecă steaguri, au lărgit stăpânirea sa a tuturor vecinilor vrăjmaşi, cu acest semn să se arete groaznic.

Pentru aceea oastea ieste sprijinirea patriei, îngrădirea stăpânirii şi a credinţii, aşişderea şi apărarea nu numai a averii, dară şi a vieţii noastre; cui dară avem a mulţămì pentru atâta facere de bine, că muncitorii pământului, adecă plugarii ară pământ cu odihnă şi fără nici o frică? Asemenea şi corabia întorcându-se la ţărmurile ei, se odihneşte cu pace, şi tot norodul în sfintele biserici fără nici o sfială laudă şi slăvesc pre Dumnezeu, cu adevărat oştenilor suntem datori, pentru aceasta a mulţămì care de năvală şi chinurile neprietinilor cu trupurile lor pe toţi ne apără şi cu multă trudă a lor ne câştigă nouă pace cu perderea vieţii lor, ne agonisesc nouă vieaţă. O mare dragoste şi credinţă arată ei spre patria sa, pentrucă omul nimica mai scump şi mai drag decât vieaţa sa, în lumea aceasta nu are. Şi ostaşii acea nepreţuită vlagă şi vieaţă scumpă pentru ţară şi pentru binele tuturor a o pune, şi a o perde nu se feresc.

Legătura dară, ne îndatoreşte a mulţămì lor, deci de Hristos iubitoare oaste, fiindcă vreamia a sosit, ca să vă cinstim şi să vă blagoslovim în darul lui Dumnezeu, să fiţi norociţi, vă şi poftim ca de acum înainte unde aveţi în câmp a arătà lucrarea şi destoinicia voastră c(e)a vitejească înaintea patriei voastre, îndemnaţi-vă prin lucrurile voastre ca să fiţi statornici şi groaznici înaintea vrăjmaşilor, bucuraţi-vă de cele trecute şi vă îmbărbătaţi către cele viitoare, faceţi slujba voastră cea împărătească cu credinţă şi cu dragoste nebiruită, apăraţi marginile patriei voastre de năvalurile vrăjmaşilor ca să fiţi vestiţi în toată lumea ca viteazul Heroias şi vă arătaţi că ţara noastră creşte şi este în veaci nebiruită. Pentru care şi noi spre bună urmarea acestora şi fericirea puternicului împăratului nostru aseaminea şi blagoslovenia steagurilor acestora, rămânem datori totdeauna a rugà pe milostivul Dumnezeu. Amin».

Emilian Cioran,
preot.

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE CIVILIZAȚIEI.[1]

— După *Petrow*. —

«Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui și toate celelalte se vor adăugă vouă. (Mateiu, VI 33).

Civilizația europeană modernă, după caracterul ei, e recunoscută oficial ca creștină. Invățătura luj Isus Hristos e anunțată ca cel mai înalt adevăr moral, ca legea fundamentală a desvoltării spirituale a omului. Religiei Evangheliei i se atribue o importanță de căpetenie pentru vieața personală, familiară și socială. Cu un cuvânt, partea exterioară sub care ni se prezintă starea actuală, ne face să admitem că suntem stăpâniți de poruncile evanghelice, bine cunoscute și viu simțite, ale iubirii și adevărului, că în activitatea noastră ne conducem mai ales de motive religioase-morale; însă, realitatea nu corespunde deloc acestei așteptări. O atitudine rece, indiferentă, uneori chiar disprețuitoare față de tot ce ne aduce aminte de religiune, e o apariție obișnuită și foarte răspândită în societatea modernă. Poziția și deslegarea unor chestiuni de importanță mai înaltă, chestiunile moralei, trădează adesea o idee foarte neprecisă și foarte greșită cu privire la la adevărurile cele mai elementare ale concepției creștine despre lume. Poruncile fundamentale ale Evangheliei sunt întoarse și interpretate foarte greșit. Stimulentele cele mai înalte ale moralei creștine sunt respinse ca utopii, ca visuri ce nu se pot împlinì și nu se pot realizà în vieață. Unui șir întreg de idei, care, conform conținutului lor au să deștepte în om energia morală, li se atribuie o importanță mai mult sau mai puțin josnică, care nu corespunde cu conținutul acesta.

Luați de pildă cuvântul «mărime»! Spuneți-l în orice adunare vreți, și întrebați pe azistenți, ce sens dau acestei noțiuni și la cine se aplică ea după părerea lor. Vi se va vorbì mult de fala unui siluitor de popoare, de strălucirea unui geniu poetic, de laurii unui virtuos, de maiestatea și puterea unui monarh, însă greu se va gândì cineva la puterea morală și la frumseța eroilor spirituali, la martirii ideilor sfinte, la apostolii iubirii, la frații și surorile de caritate, la vestitorii plini de devotament ai adevărului. Vi se va pune înainte Cezar și Napoleon, vi se va aduce aminte de Schakespeare sau Bismark, însă probabil că nu vi se va vorbì de Epiktet, de Socrate, de Petru și Paul și de bărbații atât de mari prin zelul minunat al activității lor pline de devotament. Cui îi sunt cunoscute cel puțin numele lor numai?

Pe lângă asta se mai ivește un întins cerc de apariții, care au cea mai mare importanță socială. Se arată o nouă formă de

[1] Deși această frumoasă expunere a principiilor civilizației creștine a fost publicată într'o altă traducere în «Tel. Rom.» — O publicăm și noi într'o nouă traducere, pentru frumseța și folosul ideilor ei.

vieață străină de orice influență directă venită din partea religiunii, formă de vieață însă recunoscută totuș ca naturală și rațională. Partizanii ei pretind chiar categoric, că religia lui Isus Hristos și-a trăit traiul și și-a spus ultimul cuvânt; că morala Evangheliei a avut valoare numai pentru simplii pescari din Galileea, că Europeanul modern, cult are nevoie de alte principii conducătoare. Aceste principii i le dă și i le poate da numai știința. Știința ni se spune, a aprins sfeșnicile a căror lumină orbitoare întunecă pe a religiunii, care trebuie să dispară cu totul. Din cauza norilor de superstiții, s'a aprins doar în flacăra periculoasă a fanatismului și a fost cauza multor războaie amarnice și ucigătoare de frați. E destul să ne amintim de noaptea sf. Bartolomeu, de Dragonade, de chinurile Inchizițiunii, ca să binecuvântăm Știința, care a scăpat lumea de asemenea grozăvii.

Ce avem noi să răspundem la asemenea înjurii? Intâi, că, în judecarea critică a oricărei religiuni, în genere, și îndeosebi a celei creștine, când judecăm înălțimea și importanța ei, trebuie să facem deosebire între idea religioasă fundamentală și realitatea existentă, și nu trebuie să confundăm *ceeace e, cu ceeace ar trebuì să fie.* Oamenii, în mărginirea și superstiția lor, pot pervertì și înjosì chiar cea mai înaltă idee, îmbrăcând-o în cea mai urîtă formă; asta nu înseamnă, însă, că ideea în sine e josnică și urîtă. Ideea adevăratei libertăți nu-i vinovată de loc de crimele absurde ale anarhismului. Tot așa, nici Creștinismul nu poate fi făcut răspunzător de faptele întunecoase ale unui Loyola sau Torquemada. In interesanta lui carte «Adevărurile uimitoare ale creștinismului», ***Roix***, zice: Printre credincioșii, care aparțineau Bisericii, a bântuit adeseori superstiții grozave; Biserica a consfințit fapte, care erau oprite de fondatorul ei; grozav de spus, — dar ea a scos sabia, pe care Intemeietorul ei îi poruncise «s'o vâre în teacă». Toate astea fără îndoială că sunt foarte adevărate; însă adevărul acesta neîndoios face și mai minunat faptul că biserica a găsit un veșnic motiv de renaștere în persoana întemeietorului ei. In persoana și învățătura lui Isus Hristos e o putere care a fost mai mare ca să zicem așa, decât Creștinismul tuturor veacurilor. Simpla expunere a personalității întemeietorului Bisericii creștine, în forma în care ne e descrisă de Evangheliști, fără amestecul trăsăturilor false, care s'au adăugat la chipul lui de prostia sau răutatea omenească — a fost și va fi totdeauna pârghia reînoirii vieții bisericești. Asta-i o particularitate caracteristică și exclusivă a creștinismului.

Răsboaiele religioase, persecuțiile ereticilor și ravagiile inchiziției nu-s produsul natural al religiunii Mântuitorului. Ele sunt o desfigurare grosieră și criminală a ei, o ofensă grea, o întinare

a iubirii, care iartă toate, a fiului lui Dumnezeu celui răstignit pentru omenire. Creştinismului, ca religiune pătrunsă de spiritul blândeţei, iubirii şi milostivirii evanghelice îi repugnă orice violenţă, cu atât mai mult o violenţă în numele lui Dumnezeu, care, după cuvintele Evanghelistului Ioan e iubire (I. Ioan, 4, 16). Când zeloşii fraţi Iacob şi Ioan, indignaţi de dispreţul Samarinenilor, zic Invăţătorului lor: «Doamne, vrei, să zicem să se pogoare foc din cer şi să-i mistuească, cum a făcut şi Ilie?» Iisus se întoarse, îi ameninţă şi le zise «Nu ştiţi ai cărui spirit sunteţi, — căci Fiul omului n'a venit să piardă sufletele oamenilor ci să le «mântuească». Şi au mers în alt sat. — In parabola neghinilor ţarinii citim: Impărăţia cerurilor este asemenea omului care a semănat sămânţa bună în ţarina sa; dar dormind oamenii a venit vrăjmaşul lui şi a semănat zizanii între grâu şi s'a dus. Iar dacă a crescut iarba şi a făcut roadă atunci s'au arătat şi zizaniile. Şi venind slugile stăpânului casei, i-au zis lui. Doamne, au n'ai sămănat sămânţă bună în ţarina ta? dar de unde are zizanii? Iar el le-a zis lor: Un om vrăjmaş a făcut acestea. Iar slugile au zis lui: Vrereai dar să mergem să le plivim? Iar el a zis lor: Nu, ca nu cumva plivind zizaniile să rupeţi şi grâul împreună cu dânsele. Lăsaţi să crească amândouă împreună până la seceriş! (Matei, 13, 24—30).

După locurile Evangheliei, citate mai sus, cred că e de prisos să arăt că Religia creştină ca atare nu trebuie condamnată pentru toate crimele şi nelegiuirile comise de fanaticii înverşunaţi şi prietinii mincinoşi ai ei, cari s'au condus şi au lucrat după capriciul lor. Nechibzuinţa grosieră şi răutatea neagră pot acoperì faţa Mântuitorului cu vălul întunecos al fanatismului şi superstiţiei, însă prin asta frumseţa lui dumnezeească nu-şi va pierde nimic din frăgezimea ei. Trebuie să îndepărtăm cu gingăşie vălul mincinos, trebuie să curăţim faţa de praful adunat pe ea numai să nu atingem tabloul însuş, care prin bunătatea şi blândeţa lui farmecă inimile celor mai buni oameni.

Să examinăm fără părtinire rolul religiunii evanghelice în istoria celor 19 secole trecute şi vom rămâneà uimiţi văzând cât de mult a făcut ea pentru omenire, ce urmă neştearsă a lăsat asupra întregei noastre civilizaţii, asupra moravurilor şi obiceiurilor noastre, asupra legislaţiei, ştiinţei şi artei noastre, cât de mult a îmbunătăţit ea omenirea moralmente, cum a înobilat-o şi cât de multă dragoste a întrodus în vieaţa noastră! Milioane de oameni au sorbit din ea puterea pentru o vieaţă dusă în numele binelui şi adevărului; ei i-au consacrat cele mai bune simţiri şi gânduri, în serviciul ei a găsit cea mai mare plăcere. Să se fi sfârşit oare acum puterea şi setea spirituală a sute de generaţii

succesive şi să vină acum în locul Evangheliei o enciclopedie ştiinţifică? E, poate, ştiinţa în stare să înlocuiască religia ca conducătoare a omenirii în lumina viitorului? Iată o chestiune serioasă. E o crimă s'o deslegăm cu inima rece căci o deslegare greşită ne poate duce la o catastrofă tristă. — Să privim chestiunea din punct de vedere istoric: ce forţe au mişcat mai mult omenirea până acum în mersul ei progresiv? Ce idealuri capitale stau acum în fruntea lumii noastre, şi poate fi oare realizarea lor rezultatul unei mişcări excluziv intelectuale, a unei îngrămădiri de cunoştinţe, unei desvoltări şi perfecţionări a creerului sau va fi mai degrabă un produs al progresului religios-moral şi al cultivării inimii?

În diferitele ei sfere şi apariţii, vieaţa lumii ne oferă în general priveliştea unei desvoltări progresive, lente de forţe, care stăteau ascunse în adâncul naturii. Dupăcum deasupra capetelor noastre în spaţiul nemărginit al aerului în locul sorilor stinşi se ivesc şi se aprind lumi nouă, tot aşa în colţurile cele mai ascunse ale inimii omeneşti, în locul vechilor scopuri de mult realizate se produc idealuri nouă. Ştiinţele personale şi neînsemnate ale oamenilor se află într'o schimbare neîntreruptă amintindu-ne de admirabila varietate a unui caleidescop; însă mai pre sus de toate aceste silinţi private ale omenirii, provocate de nevoile şi grijile zilnice, în orice epocă se află scopuri generale deosebite, a căror ajungere ţine forţele spirituale ale societăţii într'o încordare continuă şi cu cât trec mai multe secole peste capetele oamenilor, cu atât scopurile acestea comune şi idealurile cele mai înalte apar mai largi şi mai superioare.

În aurora vieţii culturale, interesul omului apare stăpânit în totul de lumea fizică din afară. Geniul filozofic al popoarelor, sdrobit de masa impresiunilor primite din afară, asemenea unui copil la începutul activităţii lui mentale îşi recunoaşte în chip nelămurit propria lui personalitate şi nu se desparte de natura încunjurătoare. Dorinţa minţii de a şti e îndreptată excluziv asupra deslegării enigmei universului. Toată filozofia greacă dela *Thales* până la *Socrate* caută să rezolve chestiunea desvoltării universului. Din ce e făcut tot ce există, din ce s'a produs şi unde va ajunge la urmă? — Iată ideia fundamentală a concepţiei antice despre lume. Apă, aer, foc, întreaga materie veşnică — rând pe rând sunt recunoscute ca elemente constante, în schimbul neîntrerupt al fenomenelor. Şi abià dupăce a examinat din toate punctele de vedere chestiunea aceasta, îşi ia filozofia o nouă şi grea sarcină, întorcându-şi atenţia spre om. «Idea filozofică», zice *Bauer*, «abià atunci se întoarce la lumea interioară şi începe să se ocupe cu examinarea minunilor ce se pe-

trec în domeniul lumii spirituale, când ochiul s'a obişnuit cu privelişte a mersului, veşnic acelaş, al stelelor cereşti şi cu fenomenele continuu schimbătoare ale lumii fizice încunjurătoare».

Socrate a avut rolul de a deschide o nouă eră în istoria cugetării omeneşti. El cel dintâi a despărţit filozofia de natura externă și i-a deschis un domeniu spiritual. Inainte de apariţia lui *Socrate* se ziceà: «cunoaște lumea care te înconjoară!» *Socrate* a început să înveţe: «Cunoaște-te pe tine însu-ţi!» Acesta a fost un pas gigantic înainte, însă nu se puteà aşteptà imediat o explicare deplină a problemei celei nouă. Incet, încet se produce o evoluţie. Totul vine la timpul potrivit. Nici geniul filozofic nu face salturi. *Socrate* adâncindu-se în interiorul său, a putut percepe numai o parte din natura spirituală a omului — cunoştinţa. El nu presimţià vieaţa complicată și ascunsă a inimii, deoarece presupuneà că oamenii sunt răi sau mincinoşi numai din neştiinţă. «Cine cunoaște într'adevăr frumosul, va lucrà în conformitate cu el», zice *Socrate.* Am dorì și noi să fie așa, însă experienţa ne arată mereu că e o mare distanţă între ştiinţa virtuţii și o vieaţă în conformitate cu ea. Spre a ajunge la o colină văzută din depărtare, călătorul trebue să iese din cunoştinţa locală și să aibă dorinţa stăruitoare de a învinge toate greutăţile călătoriei și de a opune oboselii marşului un organism sănătos și întărit. Tot așa e și cu calea, care duce la culmile virtuţii. Nu e destul să nutrim idei sublime și să înţelegem importanţa binelui, ci e nevoie și de o voinţă disciplinată şi exercitată în mod deosebit, spre a ne realizà idealurile. Pentru *Socrate* virtutea, cu privire la om, se prezintă ca ceva exterior. El credeà că virtutea se poate învăţà tot așa de bine ca socoteala, cetirea şi scrierea. Din cauza noutăţii chestiunii puse de el, *Socrate* n'a fost în stare să înţeleagă că virtutea e fructul unei munci interioare îndelungate, rezultatul unei lupte stăruitoare cu instinctele josnice înăscute. A trebuit să treacă multe veacuri până ce omenirea a putut pricepe lucrul acesta și chiar atunci a fost anunţat prin gura Apostolului: «După omul cel dinlăuntru mă veselesc în legea lui Dumnezeu; dar văd o altă lege în membrele mele luptându-se împotriva legii minţii mele, și făcându-mă serv legii păcatului care se află în membrele mele». (Romani VII, 22—23).

In legătură cu faptul că atenţiunea lumii vechi erà înlănţuită în genere de lumea din afară și marea importanţă a personalităţii nu erà cunoscută încă, stă și împrejurarea că, chiar cele mai înalte idealuri ale popoarelor care făceau parte din cultura antică, aveau un caracter exterior, când e vorba de om. Cei mai luminaţi purtători ai culturii anticităţii au fost Grecii și Romanii, așa zisa lume antică, și vedem că pentru lumea aceasta abià

dacă există un domeniu vast de interese spirituale variate. Chestiunile referitoare la demnitatea omului, la drepturile personalităţii la înfăţişarea popoarelor şi la multe alte principii asemănătoare, dacă sunt atinse vre-odată întâmplător, sunt amintite doar în treacăt şi niciodată nu-s puse în fruntea tuturor celorlalte chestiuni. Scopul aspiraţiunilor lumii vechi erà tocmai cultul frumseţei fizice şi a puterii musculare vânjoase. Grecul estetic îşi consacrà toate puterile celei dintâi, pe când Romanul mândru şi stăpân pe lume celei de a doua. Grecul adorà şi preţuià numai frumseţa corpului. Mitologia greacă e plină de aventuri răsvrătitoare şi scandaloase făcute de zeii din Olimp, însă ne oferă un lung şir de modele, care ne farmecă prin desăvârşirea formelor lor plastice. Geniul grecesc, aşa de vrednic de admirat din cauza strălucirii lui multilaterale, s'a întipărit mai bine în sculptură. Sculptorul lui Fidias, Praxiteles, Poliklet şi a celorlalţi a ajuns cel mai înalt punct al frumseţei şi a rămas un model neajuns pentru urmaşi. Mai departe nu putem merge.

Romanul nu erà artist, el priveà artele ca podoabe secundare ale vieţii de toate zilele. Fiind tare şi puternic, puneà puterea mai pe sus de frumseţe.

In faţa puterii lui se plecau cele mai depărtate populaţii şi Roma creşteà, se îmbogăţià şi înflorià pe seama ţărilor supuse. Roma erà capitala lumii. Mărirea şi puterea ei erau idealul, din care trăià lumea veche şi pentru care sacrificà totul. — Insă ambele idealuri: perfecţiunea frumseţii corporale şi triumful puterii — la urmă s'au ajuns. Acropolea străluceà într'o frumseţă admirabilă, ce nu mai existase, cuvântul Romii erà lege pentru cele mai depărtate margini ale pământului. In al cui nume aveà să trăiască lumea veche mai departe? Nu se iveà nici o ideie nouă, pe care s'o fi cuprins cu putere societatea şi vechile idei se sfârşiseră. Omul neputând trăì fără un ideal însufleţitor — fie chiar de conţinut inferior — puterea poporului piere, societatea se disolvă. De aceea vechea societate greco-romană nu-şi mai puteà continuà existenţa. Venì timpul, când stâlpii şovăitori ai Romei se prăbuşiră şi imperiul roman încetă de a existà. Căzù, trebuì să cadă, fiindcă idealurile, care-l însufleţiră, erau doar temporale, şi fiindcă îndată ce forţa lui se sleise nu mai aveà cu ce să trăiască mai departe. Pentru renaşterea organismului în agonie erà nevoie să i-se insufle puteri nouă. Erà absolut necesar să se găsească temelii nouă pentru vieaţa spirituală a omenirii. Pe ruinele lumii vechi puteà încolţì şi înflorì o civilizaţie nouă; însă pentru asta erà nevoie de o ideie nouă şi astfel vedem că la temelia civilizaţiei care aveà să răsară acum se aleg idealuri nouă. Lumea veche căutà frumseţa corporală sau se plecà înaintea forţei fizice.

Oamenii epocii celei nouă caută frumseţea spirituală, se pleacă înaintea ajutorului moral. Acum centrul de greutate din afară e pus în interior. Spiritul omului e recunoscut ca izvorul oricărei vieţi sociale, politice şi istorice. Innobilarea inimii omeneşti, perfecţiunea morală, creşterea spirituală a personalităţii devine acum datoria de căpetenie a societăţii. Toate celelalte au doar o importanţă subordonată. «Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi toate celelalte se vor adăugà vouă», vor venì dela sine — zice Evanghelia. Prin «împărăţia lui Dumnezeu» aici se înţelege vieaţa desăvârşită pe pământ — vieaţa, întemeiată nu pe domnia puterii, a egoismului grosier, ci pe temeliile iubirii universale, pe dreptatea lui Dumnezeu şi pe recunoaşterea tuturor drepturilor legale ale personalităţii. Venirea acestei împărăţii e considerată de transformarea morală a omului, de reînoirea întregii lui fiinţe interioare. «Adevăr zic vouă», zice Iisus lui Nicodim, «de nu se va naşte cineva din nou, nu va puteà moştenì împărăţia lui Dumnezeu» (Ioan, III, 3). In alt loc zice: Impărăţia lui Dumnezeu nu vine cu pândire. Nici vor zice, iată aici! sau iată acolo! că iată, împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este (Luca, XVII, 20—21). Acesta e idealul cel nou, care nu e temporal ci veşnic. Idealurile Greciei şi Romei vechi se puteau întrece şi de aceea a şi căzut lumea veche. Noul ideal descoperit de creştinism n'are margini, e neajuns. «Fiţi desăvârşiţi precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este» (Matei V, 48) iată testamentul lăsat oamenilor de Mântuitorul Christos. Testamentul acesta apare ca o garanţie a viitorului veşnic al civilizaţiei noastre. Cultura cea nouă în spiritul lui Christos, în capabilitatea ei inepuizabilă de a se desăvârşì, va găsì totdeauna un nou izvor pentru reînoirea şi desvoltarea ei mai departe.

Actualmente putem privì înapoi spre istoria bimilenară a creştinismului. Acum suntem în stare să ne dăm seama de procesul lăuntric al desvoltării lui, de gradul puternicei lui influenţe asupra conştiinţei şi vieţii omenirii, şi cu ocazia asta vedem că creştinismul nu şi-a arătat toată importanţa şi nici nu şi-a spus ultimul cuvânt. In scopul realizării împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ omenirea are să ducă o muncă lungă şi încordată, pentru educarea morală a inimii. Evanghelia a deşteptat multe simţiri bune, a atins în inima omului coarde, care-i erau necunoscute până atunci, scoţând din ele tonuri de o frumseţe fermecătoare şi de o putere irezistibilă; tonurile acestea însă nu s'au contopit într'un acord puternic în imnul adevărului şi al iubirii triumfătoare.

(Va urma).

Dim. I. Cornilescu.

UN CONGRES BIBLIC ROMÂNESC.

— Sfârşit. —

In expunerile de până acum am tratat chestiunile cari mi-s'au părut mai importante în legătură cu revizuirea traducerii româneşti a Bibliei şi cu răspândirea ei în popor. Acum voiesc să arăt pe scurt modalitatea înfăptuirii unei opere atât de însemnate şi necesare pentru biserica şi cultura poporului nostru.

Din cele desfăşurate mai sus ne-am putut convinge că ne găsim în faţa unui întreg complex de lucrări, a căror ducere la îndeplinire reclamă puteri bine pregătite şi o muncă făcută cu sistem. Puterile necesare cred că le avem; ele trebuesc chemate la muncă sistematică şi bine plănuită dela început. Prin o lucrare răsleaţă nu s'ar puteà obţineà rezultatul dorit. O operă cu ramificaţii în atâtea direcţii, trebue legată de o *instituţie* întemeiată şi organizată anume în vederea realizării ei. Inţeleg o *Societate biblică românească*, organizată după modelul societăţilor similare din Apus, dar cu considerare la trebuinţele noastre speciale. O astfel de societate ar fi cea mai puternică garanţă pentru continuitatea, unitatea şi trăinicia muncii ce s'ar desfăşurà în cadrele ei.

In Apus există mai multe societăţi biblice, cari desvoaltă o activitate febrilă pentru răspândirea Bibliei la toate popoarele. Cea mai puternică dintre toate e «Societatea biblică pentru Britania şi străinătate», întemeiată în Londra la anul 1804. In fruntea ei stă un comitet central compus din 36 membrii, care dirigează toate agendele societăţii şi activitatea filialelor ce le are în diferite ţări. Dispunând de averi mari, adunate din donaţiuni, legate, subscripţiuni şi din vinderea Bibliei, dela înfiinţarea ei până astăzi a îngrijit de traducerea Bibliei în aproape 400 limbi şi dialecte, şi a pus-o în circulaţie pe un preţ foarte ieftin în multe milioane de exemplare. In anii din urmă a ajuns să distribuiască anual cam 6 milioane de volume. Oricum am aprecià în amănunte activitatea acestei societăţi şi a celoralalte surori mai mici ale ei susţinute tot de protestanţi, trebue să recunoaştem că ele au lucrat colosal de mult pentru răspândirea Bibliei pe întreg rotogolul pământului. Deşi au fost combătute de ortodocşi şi mai ales de catolici, totuş exemplul lor poate fi urmat de ambele părţi, se înţelege — cu restricţiunile şi întregirile necesare.

Biserica romană apuseană, care este cea mai severă în ce privește răspândirea Bibliei în limbile vii ale popoarelor, a înțeles această necesitate. In câteva părți ale ei s'au întemeiat în anii din urmă societăți pentru răspândirea Bibliei. Așa: în Anglia, America, Franța și Italia. In fruntea tuturor se pare a stà Italia, cu harnica societate numită «*Pia Società di s. Girolamo*», înființată la anul 1902 în Roma. In cel dintâi an al activității sale, această societate a distribuit 180,000 exemplare din cele patru Evangelii și din Faptele Apost., într'o ediție frumoasă, care cu toate că e însoțită de scurte tâlcuiri, se vinde totuș numai cu 24 bani. Printre catolicii din Germania se făceà mai în anii trecuți o vie propagandă pentru înființarea unei astfel de societăți, deșì ei au bune ediții ale sf. Scripturi accesibile și pentru popor.

Nici biserica ortodoxă n'a rămas cu totul străină de ideea înființării unor astfel de societăți, pentrucă, cum am amintit, a existat una în Petersburg, întemeiată cu sprijinul societății britanice și cu încuviințarea țarului Alexandru I la anul 1813, dar n'a funcționat decât până la anul 1826, când a fost desființată de țarul Nicolae I. De există și astăzi în biserica rusească ori în altă biserică ortodoxă vre-o societate de acest fel, n'am cunoștință, dar chiar dacă n'ar existà, aceasta nu e o pedecă ca să nu se înființeze la noi. Ba eu susțin că *noi suntem cei mai indicați să facem începutul în această privință*, pentrucă dintre toate bisericile ortodoxe numai biserica românească întrebuințează limba cea vie a poporului ca limbă bisericească, prin urmare e firesc ca la noi să se fi simțit mai întâi necesitatea înființării unei instituții care să poarte grijă de tipărirea și răspândirea Bibliei în popor. Societatea noastră n'ar aveà scopul să tipărească Biblia și în alte limbi, decât în cea românească.

Cadrele de organizare ale unei asemenea societăți n'ar fi greu de găsit. Consider ca un lucru de sine înțeles, că toți arhiereii bisericei românești vor primì să steà în strânse legături cu această societate, dându-li-se locul potrivit cu poziția ce o au. In fruntea societății va stà un comitet, compus din cei mai de seamă specialiști, preoți și mireni, ce-i avem în întreaga biserică românească pe terenul cunoștințelor cari stau în legătură cu publicarea Bibliei. Acest comitet va conduce toate afacerile societății și se va organizà la lucru, împărțind între membrii săi partea

de muncă pentru care fiecare e mai bine pregătit și căutând modalitatea pentru a da operei întregi caracterul unității. In cadrele societății se va găsì apoi loc și pentru tot felul de membrii, cari vor aveà dragostea să sprijinească scopurile ei.

Pentruca societatea biblică să-și poată realizà scopurile sale, va aveà neapărată trebuință și de mijloace materiale. In toate expunerile de până acum, la acestea m'am cugetat mai puțin, pentrucă am încredere în sublimitatea scopului și în dărnicia inimelor nobile. Societatea biblică britanică și-a început activitatea numai cu 17 mii de lei, și a ajuns să lucreze cu sute de milioane. Există și în sinul poporului nostru atâta spirit de jertfă și atâta însuflețire pentru o operă măreață, ca să facă posibilă realizarea ei și prin mijloace materiale. Prin donațiuni dela biserici cu averi, prin colecte întreprinse cu îndemnul arhiereilor și cu sprijinul preoțimei, prin vinderea exemplarelor Bibliei și prin alte ajutoare, se vor adunà resursele necesare. Abia dăduse părintele C. Morariu îndemn pentru înființarea unui institut biblic, și s'a și găsit o inimă nobilă ca a d-lui *Alimăneșteanu*, care a pus la dispoziție un dar de 5,000 lei pentru realizarea ideei. Acest exemplu ne îndreptățește la frumoase nădejdi. Când se va face o înțeleaptă propagandă în întreaga biserică românească pentru un scop atât de măreț, nu putem aveà temerea că vor întârzià rezultatele reale ale ei.

O asemenea propagandă va trebuì să se facă și pentru răspândirea exemplarelor din Biblie, când vor fi puse în circulație. Pe lângă concursul ce-l va da preoțimea, a cărei chemare este să lucreze la răspândirea cuvântului lui Dumnezeu, societatea biblică va angajà colportori anume, ba chiar și conferențiari biblici, cari deodată cu răspândirea exemplarelor Bibliei vor împărtășì cumpărătorilor și îndrumările necesare pentru a o cetì cu folos. Și lumea mirenească va trebuì să dea mână de ajutor la acest lucru. Societății britanice îi stau într'ajutor vre-o 670 de doamne la răspândirea Bibliei în Orient. O sută de doamne au putut distribuì numai în cartierele cele mai sărace din Londra, în decursul anului 1907, aproape $2^{1}/_{2}$ milioane de exemplare![1] Mă gândesc ce exemplu vrednic de urmat este acesta pentru «Societatea ortodoxă națională a femeilor române» din București,

[1] Cf «Păstorul ortodox» anul 1908, Nr. 2, pag. 58.

care şi-a ramificat activitatea asupra ţării întregi. Din pildele străinilor putem învăţă şi noi multe lucruri bune, căci ei au experienţe îndelungate şi cunosc căile pentru a găsì cetitori pe seama Bibliei unde nici nu cugeţi. Intr'o vacanţă din anii trecuţi, făcând o călătorie peste Germania-de-sud şi luând cvartir în hotelurile numite «ospiţii creştineşti» susţinute de asociaţia protestantă (se primesc însă şi oaspeţi de alte confesiuni) pentru «misiunea internă» aproape în toate oraşele Germaniei, — pe masa din cameră găseam şi câte un exemplar din noul Testament. După mulţimea impresiilor primite în decursul unei zile, nu puteam găsì o recreaţie mai plăcută şi mai liniştitoare decât cetind seară de seară, împreună cu neuitatul meu prietin şi soţ de călătorie — mult regretatul profesor Dr. Ioan Borcia, părţi alese din această sfântă carte... Pentru câţi călători copleşiţi de năcazuri şi suferinţe ori de grijile lumei acesteia, va fi fost ea un izvor de întărire sufletească şi de întoarcere a cugetului spre cele bune!

Scoţând concluzia finală, găsesc, că înfiinţarea unei societăţi biblice româneşti este modalitatea cea mai avantagioasă pentru a înfăptuì cu succes bun revizuirea Bibliei şi pentru a o pune în circulaţie în ediţii potrivite trebuinţelor noastre.

După toate acestea mi-a mai rămas să vorbesc de chestiunea indicată în cuvintele din fruntea acestui studiu: *un congres biblic românesc.*

Pe mulţi poate îi va fi surprins ideea unui asemenea congres, pentrucă la noi congresele religioase sunt neobicinuite. Afară de primul congres anual al «Societăţii ortodoxe naţionale a femeilor române», care s'a ţinut în toamna trecută în Bucureşti, eu n'am cunoştinţă despre altele; dar şi acela, pe lângă toată importanţa ce a avut-o, a fost mai mult o dare de seamă asupra activităţii mult promiţătoare a unei societăţi. Vieaţa religioasă a poporului nostru s'a petrecut şi se petrece şi astăzi în formele ei tradiţionale, consfinţite prin un trecut de veacuri. Fără îndoială este foarte bun acest conservatism, care ţine la una şi bună, pentrucă prin el am ajuns să ne formăm o puternică *tradiţie creştină-bisericească,* care a pătruns adânc în conştiinţa poporului nostru şi care a fost cel mai însemnat factor de educaţie şi cultivare înţeleaptă a tuturor generaţiilor ce s'au succedat până în

prezent. Dar de aici nu urmează că n'am aveà dreptul să căutăm factori noui de educaţie şi de adâncire a conştiinţii noastre religioase-morale, se înţelege — în spiritul aceleiaşi mari tradiţii creştine. Progresul continuu al vieţii noastre bisericeşti scoate la suprafaţă tot mai multe trebuinţe sufleteşti, cari trebuesc satisfăcute prin măsurile cele mai înţelepte. Păstorirea sufletelor încă trebue să facă progrese în alegerea şi aplicarea mijloacelor şi a metoadelor cari o pot conduce mai uşor la ţântă.

În alte biserici şi la alte popoare congresele religioase sunt considerate ca un însemnat mijloc de propagandă religioasă în masele credincioşilor. Nu mă provoc la protestanţi, cari an de an ţin mulţime de congrese religioase cu diferite scopuri, ci voiu aminti numai congresul euharistic din biserica romană apuseană, care s'a ţinut în diferite centre ale lumii catolice cu o solemnitate impunătoare. Am informaţii mai amănunţite despre congresul euharistic care s'a ţinut în anul 1908 sub prezidenţia cardinalului Vincenzo Vannutelii în Londra, unde dela anul 1554 nu mai pusese piciorul alt delegat al papei dela Roma. Cu acea ocaziune s'au adunat la Londra reprezentanţi ai bisericei apusene din toate părţile lumii: cardinali, arhiepiscopi, episcopi, abaţi, reprezentanţi ai multor orduri monahale, preoţi, teologi şi credincioşi mireni în număr de câteva mii. S'au ţinut slujbe religioase cu multă desfăşurare de pompă în celebrare şi cu coruri măiestre; s'au făcut procesiuni religioase pe stradele oraşului şi defilări înaintea delegatului papei; s'au ţinut cuvântări şi conferinţe în legătură mai strânsă ori mai depărtată cu sf. cuminecătură, dar cari toate, ca şi hotărîrile luate, aveau scopul să întărească conştiinţa catolică în sufletele celor prezenţi şi mai ales alipirea lor faţă de papa. Astfel, într'o ţară, în care catolicii au fost mult timp persecutaţi şi în care şi astăzi sunt în mică minoritate, au ştiut să-şi manifesteze credinţa lor într'un mod foarte impunător.

De ce n'am puteà ţineà un asemenea congres religios şi noi, Românii de pretutindeni? Ce putere ar îndrăznì şi ar fi în stare să ne oprească de a ne manifestà credinţa şi însufleţirea noastră religioasă? Congresul nostru l-am ţineà în numele adevărului vieţii cuprins în *dumnezeeasca carte a Scripturii*, care este venerată de toată creştinătatea ca o carte sfântă. Cine ne-ar puteà

împedecà să ne arătăm entuziasmul şi veneraţia noastră faţă de această carte a cărţilor? De altă parte, dragostea faţă de sf. Scriptură şi faţă de adevărul cuprins în ea, care stă la temelia bisericii şi a culturii poporului nostru, ar îndemnà pe multe inimi româneşti şi creştineşti să iee parte la o astfel de serbare măreaţă. S'ar ţineà slujbe religioase de către arhiereii noştri; s'ar ţineà cuvântări şi conferinţe religioase despre importanţa sfintei Scripturi, despre adevărul dumnezeesc cuprins în ea, despre frumseţea ei, despre folosul sufletesc al cetirii ei, despre însemnătatea ei pentru unitatea religioasă şi culturală a neamului nostru, despre imperioasa necesitate a unei bune traduceri a ei în româneşte etc. S'ar face procesiuni religioase cu evanghelia şi alte serbări, cari ar fi în stare să înalţe conştiinţele religioase pe aripile unui sfânt entuziasm.

Acum, când biserica românească e ameninţată în Regat de rele şi turburări interne, la noi în Ardeal de primejdii mari externe, iar în Bucovina de îndrăzneală crescândă a Rutenilor — e timpul cel mai potrivit pentru a întărì conştiinţele credincioşilor prin o astfel de manifestare deamnă a solidarităţii religioase şi naţionale.

Aşa îmi închipuesc eu partea festivă a unui congres biblic românesc. El ar fi o serbare plină de demnitate şi însufleţire religioasă, şi în acelaş timp o frumoasă manifestare a unităţii noastre religioase şi culturale.

Dar pe lângă partea aceasta sărbătorească, scopul principal al congresului va fi să întrunească pe cei mai competenţi bărbaţi din biserica românească spre a se sfătuì împreună şi a pune la cale înfiinţarea unei societăţi biblice româneşti, în cadrele căreia să se organizeze lucrarea de revizuire, publicare şi răspândire a sf. Scripturi în limba românească. În scopul acesta ar fi necesar să se constitue un comitet la Bucureşti, ai cărui membrii să binevoiască a-şi luà însărcinarea de a prezentà referate asupra modalităţilor înfiinţării societăţii biblice, precum şi asupra revizuirii şi publicării sf. Scripturi. Aceste referate se vor luà de bază la discuţie şi apoi, pe urma sfătuirii tuturor celorce vor puteà folosì cu vre-un cuvânt de lămurire, se vor luà deciziuni definitive şi se vor organizà forţele la muncă. Venind cu propuneri numai, unul dela Bucureşti, altul dela Cernăuţi, al treilea dela

Sibiiu — nu vom ajunge de grabă să vedem opera realizată. Congresul biblic ar fi o măsură concretă spre realizarea ei; o trecere dela vorbe la fapte.

Am ajuns la sfârșitul acestui studiu. Mi-am dat silința să evit amănuntele cari puteau interesà mai mult pe teologi, ca astfel să câştig pentru chestiunile de cari m'am ocupat interesul unui cât mai larg cerc de cetitori. Considerând importanța chestiunii, ar fi de dorit să se pronunțe și alții asupra ei.

Dar rugămintea mea o îndreptez în rândul prim și în deosebi către toți ierarhii bisericei noastre româneşti de pretutindeni, ca cu înalta autoritate și cu înțelepciunea ce o au, să binevoiască a luà în înțelegere măsurile necesare pentru înfăptuirea unei opere atât de mărețe și de o importanță covârșitoare pentru biserica și cultura religioasă-morală și națională a poporului nostru. Mă îndreptez apoi, în rândul al doilea, dar cu aceiaș încredere, către profesorii noştrii dela facultățile teologice din Bucureşti și din Cernăuți, ca cele mai înalte areopaguri ale științii teologice la noi, rugându-i ca, cu competența Domniilor Lor ca oameni de ştiință, să se angajeze la îndeplinirea acelei opere. Îndeosebi mă adresez către domnii profesori ai facultății teologice din Bucureşti, ca către cei-ce sunt în centrul celei mai mari părți a bisericei româneşti, rugându-i să binevoiască a luà, în înțelegere cu Preasfinţiţii ierarhi din Regat, inițiativa pentru convocarea unui congres biblic românesc la București și pentru îndeplinirea lucrărilor pregătitoare în vederea ținerii lui.

Când din aceste două părți se va luà inițiativa, avem încrederea că toți ceialalți bărbați din cler și mireni cari vor puteà folosì cu ceva, se vor alăturà cu dragă inimă și lucrarea întreagă va pornì pe calea cea mai bună. Iar atunci, când sf. Scriptură nu va mai fi o carte pecetluită pentru poporul nostru, când cuvântul lui Dumnezeu va încălzì și va luminà inimile tuturor credincioșilor bisericei noastre, atunci un nou duh se va revărsà asupra noastră și va înnoì viața sufletească a întreg neamului românesc. «Pentrucă viu este cuvântul lui Dumnezeu și lucrător și mai ascuțit decât sabia ascuțită de amândouă părțile... și ju-

decâtor cugetelor şi gândurilor inimii» (Ep. cătră Evrei, c. 4 st. 12). «Au nu este cuvântul meu, zice Domnul, ca focul şi ca ciocanul care taie piatra» (Ieremia c. 23 st. 29).

Să dea Dumnezeu ca flacăra acestui foc sfânt şi dătător de viaţă nouă, să ne încălzească sufletele cât mai în curând!

Dr. Nicolae Bălan.

TINEREŢA APOSTOLULUI IUDA ISCARIOTEANUL.

La poalele muntelui Sinai încă şi azi se mai poate vedeà una dintre cele mai vechi clădiri ale lumii, schitul Sfintei Ecaterina, care s'a zidit la dorinţa şi pe spesele împăratului din Bizanţ, Iustinian, la anul 530 după Hristos. In acest schit, în care azi se păstrează cea mai bogată şi mai preţioasă colecţie de manuscrise biblice, nu de mult s'a descoperit şi un manuscris pe pergament scris în limba greacă de vre-un călugăr cucernic, care se adăpostea în acele vremi între zidurile schitului sau că prin pribegiile sale a rătăcit numai pe acolo. Manuscrisul din vorbă a fost învălit destul de bine în mătasă, dar cu toate acestea n'a putut rezistà din destul dintelui vremii, aşa că unele şire ale scrisorii sunt atât de spălăcite, încât descifrarea lor e absolut imposibilă. Cam a treia parte a lui însă s'a putut descifrà fără multă greutate şi anumiţi cercetători l-au şi tradus în limbile lor. In acest codice însemnat ni se istoriseşte viaţa plină de întâmplări caracteristice a apostolului Iuda Iscarioteanul, vânzătorul lui Isus, dela naştere până la chemarea sa la slujba apostolească. Cine anume este autorul acestei biografii nu se ştie, căci în această privinţă în codice nu se află nici o însemnare şi nici o iscălitură.

Viaţa apostolului Iuda după manuscript se poate reazumà în următoarele: Mama lui Iuda a visat, că nu peste mult va da naştere la un fiu, care însă nu-i va fi spre bucurie, căci va fi un hoţ şi un ucigaş fără scrupule, care în viaţa sa numai ruşine şi ocară va aduce peste capul ei şi peste familia ei. Vedenia aceasta a umplut de spaimă pe biata femeie, aşà, că a căzut într'o boală grea, în care de multeori îşi perdeà şi conştiinţa. Visul femeii s'a şi împlinit până în cele mai mici amănunte, după cum faptele de mai târziu au dovedit din destul. Peste câteva săptămâni copilul s'a născut teafăr şi sănătos, dar pe peptul lui se puteau vedeà unele semne ciudate şi anume o cruce, doue pumnale şi câteva monete de bani. Descoperirea acestor semne a îngrozit şi mai mult pe femeia, care cu ori şi ce preţ voià să afle înţelesul lor. De aceea, după ce s'a mai recules din boala de care a pătimit, s'a ridicat din patul în care zăcuse atâta vreme şi învăluită de sus până jos într'o manta, ca să nu fie cunoscută de nimenea, a alergat în grabă la un vrăjitor vestit şi iscusit cetitor printre stele. Semnele ciudate de pe sinul copilului nici acesta nu le-a putut tălmăcì, dar a zis,

că cetind în stele i-s'a descoperit, că acest copil în vrâsta bărbăției va trădà și va vinde pentru bani pe Fiul lui Dumnezeu. Spaima și groaza de care femeia erà pătrunsă de mai nainte, în urma celor auzite dela vrăjitor se îndoì și biata mamă s'a decis să scape cu ori și ce preț de fătul pe care l-a adus în lume într'un cias fără noroc. Ca să-i facă sfârșit cu propriele-i mâni însă tot nu s'a putut decide, ci s'a sfătuit cu vrăjitorul să construiască o lădiță, în ea să așeze pruncul, și după ce vor înfundà-o bine, ca să nu străbată apa în ea, vor aruncà-o în râul Iordanului, ca să o ducă în mare. Planul perderii copilului l-au și îndeplinit întocmai, după ce mai dinainte de gâtul lui au legat o bucată de pergament pe care erà scris: Numele mi-e Iuda.

Ajutat de întunerecul nopții, vrăjitorul din grădina-i mărginită de râul Iordanului aruncă în apă lădița, cu micul Iuda, fără ca să fi fost observat de cineva. După câteva clipe lădița săltată ușor de valuri dispărù din ochii vrăjitorului. Dar vorba veche: omul propune și Dumnezeu dispune. Valurile după ce au purtat destul pe spatele lor lădița, au abătut-o aproape de hotarele regatului vecin cu pământul Idumeii. Și s'a întâmplat — continuă mai departe povestirea — că regele acelei țări cu numele Teoplulos, șezând pe țărmurul mării pe o stâncă acoperită de muschi, încunjurat de o mulțime de curteni, priveà la vasele cari treceau pe dinainte-i venind din Alexandria și Ioppa (sic!) Regele uitându-se departe pe nemărginita întindere a mării, zărì în depărtare un mic obiect plutind deasupra apei. Regele cu curtenii credeau, că obiectul nu poate fi altceva decât o ladă cu muniții apucată de pe un vas naufragiat și pentru ea aruncară numai decât sorți. Soartea a favorizat pe rege, care imediat poruncì unor vâslași să întimpine obiectul care tot mai mult se apropià. Obiectul pentru care regele cu curtenii săi au aruncat sorți, erà lădița aruncată de vrăjitor în Iordan, care închideà în sine pe micul Iuda. Bucuria regelui la vederea copilului, pe care, după pergamentul dela gât și el l-a numit Iuda, erà nedescris și luă cele mai severe dispoziții, ca copilului să i-se dea o creștere și îngrijire aleasă. In curând fu întrodus și în arta scrisului și a cetitului la care în acel timp îndepărtat oamenii de rând abià că se pricepeau.

Insușirile alese pe cari le aveà din naștere, mintea ageră și înfățișarea simpatică l-au făcut să placă tuturor și să înainteze repede în slujbe, până când în cele din urmă ajunse cel mai intim sfetnic al regelui. Dar deșì aveà o înfățișare plăcută, totuși din când în când izbucneau din el patimile și înclinările păcătoase și din ce în ce se adevereà tot mai mult ce s'a zis despre el din stele.

Iuda într'o zi s'a certat cu unicul fiu al regelui și cu pumnalul i-a răpus viața. După omorul săvârșit cu atâta cruzime a fost silit să se refugieze. A îmbrăcat haine străine și așa travestit a fugit din țara în care i s'a dat o creștere atât de îngrijită și în care a ajuns la cele mai mari slujbe. Și-a nimicit viitorul și a devenit sărac, vagabund îmbrăcat numai

în sdrenţe câtăva vreme, pânăcând a ajuns în oraşul Ioppa unde a întrat în serviciul unei familii alese. Prin manierele alese şi prin natura-i linguşitoare şi aici a ajuns a fi preţuit şi plăcut de toţi, dar mai cu seamă stăpâna casei îl distingeà cu încrederea sa. Intr'o zi după aceasta stăpâna eşind la preumblare a luat cu sine şi pe Iuda. Au trecut pe lângă un raiu de grădină a cărei pomi erau încărcaţi cu persece. Stăpâna aveà mare poftă de perseci şi a dat bani lui Iuda, ca dela stăpânul grădinei să cumpere câteva. Căile destinului sunt ciudate, repetă din nou autorul. Grădina erà proprietatea unui anume Simeon care nu erà altul decât tatăl lui Iuda. Despre raportul de tată şi fiu dintre ei însă nici unul nu a ştiut. Lăcomia şi setea de bani îl luară iară în stăpânire şi a gândit că mai bine să fure din perseci, iar banii să-i ţie pentru sine. Propusul şi l-a şi dus la îndeplinire. S'a suit într'un pom şi şi-a umplut turbanul de perseci, însă la scoborît Simion l-a observat şi l-a tras la răspundere. Iuda cu naturelu-i pornit îşi strânge pumnalul şi-l împlântă în inima tatălui său, comiţând al doilea omor. După acestea a fost silit să se refugieze din nou. Vagabondând zi şi noapte, ajunge într'un oraş îndepărtat al Idumeii, în care a petrecut timp de 4 ani. Că ce s'a mai petrecut cu el şi prin câte a trecut în acest timp despre aceasta numai puţine date aflăm în manuscris, dar se vede că a pribegit mult în cea mai neagră mizerie până când a ajuns într'un loc părăsit din mijlocul căruia un arbore uriaş îşi întindeà vârful spre cer. S'a aşezat la umbra acestui arbore, şi gândindu-se la soartea tristă în care a ajuns, a căzut într'un somn greu. In vis i se păreà că din înălţimi ar fi grăit o voce zicând: «Scoală-te, tu om născut din blăstăm, dute la Iordan, şi acolo vei auzì ceva, ce-ţi va fi spre folos». Locul părăsit nu erà departe de oraşul Ioppa, Iuda s'a sculat şi s'a dus la Iordan. Din întâmplare a nimerit tocmai în grădina vrăjitorului, care l-a slobozit cu läđiţa în apă. Acesta după semnele cari şi acum se mai vedeau pe sân l-a cunoscut şi l-a sfătuit să meargă la Isus şi să ceară iertare pentru păcatele sale.

Iuda dupăce a primit câţiva bani dela vrăjitor şi-a luat rămas bun şi a trecut Iordanul şi după o scurtă pribegie a ajuns în oraşul Jichai. Aici s'a întâlnit cu trei învăţăcei de a lui Isus, dintre cari unul erà chiar Petru. — Salut Ţie pretine — zice Petru — vorbeşte, pe cine cauţi? — Pe Isus fiul lui Iosif îl caut, zice Iuda. — Acum e la puţul lui Iacob — răspunde Petru, dar peste puţin timp te vom conduce la el. Isus — zice mai departe povestirea — a ţinut la sine pe Iuda, deşì ştià că e născut din blăstăm şi că-l va vinde. Dar nu numai atât, ci l-a luat între ucenicii săi, ca să se plinească cuvântul Scripturii. Viaţa de mai târziu a lui Iuda ni-e cunoscută din evanghelie.

In această biografie se oglindesc părerile vechilor creştini despre caracterul apostolului Iuda. Ea e o tradiţie, de sigur, cu mult mai târzie decât timpul apostolilor. Celce a fixat-o în scris în acest codice, nu poate să fie din Palestina, căci atunci ar fi ştiut mai bine geografia acestei ţări şi ar fi observat inexactităţile povestirei.

După *B. H.* *Preotul* ***Aurel Popoviciu.***

PREDICĂ PENTRU DUMINECA FLORIILOR.

Abnegaţiunea creştină faţă de egoism.

«Celace voieşte să vină după mine, să se lapede de sine». (Evangelia după s. Marcu VIII, 34).

«A se lăpădă de sine însuşi! — nu însemnează oare a face silă firei care ne îndeamnă să ne iubim pre noi înşine? Nu înseamnă cumva a năbuşi în noi acel instinct personal, fără de care omul nu-i propriu pentru nimic în vieaţă?» — Eu cred de prisos, fraţii mei, să vă mai întreb, dacă nu vi s'a întâmplat să auziţi exprimându-se această părere. Cine nu ştie, că asemenea afirmaţiuni au trecere în zilele noastre şi află chiar răsunet printre noi?

Cu toate acestea noi continuăm a purtà numele de creştini.... Şi ca atari, suntem datori să admitem, că abnegaţiunea este pentru noi o virtute de întâia ordine; că, fără ea, noi nu putem deveni adevăraţi ucenici ai Domnului, pe care îl vedem astăzi intrând în Ierusalim, unde El merge să îndure de bunăvoie pentru noi chinurile de pe cruce şi ale morţii, pentruca să ne transmită nouă exemplul abnegaţiunei celei mai desăvârşite. Cum stă lucrul aşadară? Poate cineva câtuşi de puţin pretinde, cu dreptate, că abnegaţiunea cerută din partea noastră de către creştinism ar fi opusă firei noastre, dragostei naturale faţă de noi înşine? Nimiceşte ea — poate ea nimicì în noi orice amor propriu, orice spontaneitate?

Să fixăm înainte de toate cugetarea noastră asupra *fiinţei* însaşi a abnegaţiunei creştine. În ce consistă ea? În aceea, că creştinul se supune în toate lucrurile lui Christos-Dumnezeu, se lasă cu totul în sama conducerii sale, îşi refuză tot ceeace ar puteà să-l împedece să calce cu credinţă pe urmele lui sau ar puteà să-l depărteze de El. Creştinul are o înţelegere — şi «el o robeşte spre ascultarea» credinţei creştine (2 Cor. X, 5), o face captivă lui Dumnezeu, care i se face cunoscut pe paginile dumnezeeşti ale descoperirei. Creştinul are o voinţă liberă, — şi el o subordonează voinţii lui Dumnezeu, exprimată în legea conştiinţii şi a Evangheliei. Ca toţi fiii lui Adam, care a căzut în păcat, creştinul poartă cu sine un trup «care pofteşte împotriva Duhului» (Gal. V, 17); el are patimi, care-i întunecă raţiunea, cari îl împing la rău: dar el se luptă cu ele neîncetat; se sforţează să supună trupul, să înfrâneze patima, sau, după expresiunea apostolului «să-şi răstignească trupul împreună cu patimile şi cu poftele». (Gal. V, 24). Creştinul are sau poate aveà afecţiuni pentru altul şi pentru interesele pământeşti; el renunţă, este gata să renunţe, chiar şi la cele mai dulci sentimente ale familiei, chiar şi la desfătările cele mai delicioase, de îndată ce el observă, că ele devin o pedecă pentru credinţa sa de a merge pe urmele lui Christos; de îndată ce îl îndepărtează de legea lui Dumnezeu şi îi pregătesc neapărat o stare de păcat.

Judecaţi acum înşivă: Ce este în toate acestea ce ar fi împotriva firii noastre? Natura şi legea morală, scrisă în conştiinţa noastră, ne chiamă a ne iubì pre noi înşine... Dar însaşi această fire, tot aceeaş lege morală ne chiamă totodată a iubì şi pre Dumnezeu. Pre cine avem noi să iubim mai mult, pre noi înşine sau pre Dumnezeu, şi care este cea dintâi poruncă din lege? Dacă noi credem în Dumnezeu, ca fiinţă primordială, în mod suveran înălţată mai pre sus de noi prin perfecţiunile sale: dacă noi suntem convinşi, că El este Creatorul, Provedinţa noastră, Mântuitorul nostru, care ni-a iubit cu o iubire nemărginită, dacă avem convingerea, că întru Dânsul singur «viem, şi ne mişcăm, şi suntem» (Fapte XVII, 28); dacă de altă parte, noi putem fi de aceeaş părere, că virtutea exigenţelor celei mai riguroase dreptăţi, iubirea noastră se măsoară după gradul de perfecţiune şi de vrednicie al fiinţei iubite, precum şi după cel al afecţiunei sale pentru noi, atunci fără îndoială vom fi unanimi împrumutând răspunsul, pe care îl dete într'o zi Domnul la întrebarea unui Fariseu evreu, care erà doctor al legii: «Să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău. Aceasta este întâia şi mai mare poruncă. Iar a doua asemenea acesteia: Să iubeşti pre aproapele tău, ca pre tine însuţi» (Mat. XXII, 37—38). Da, noi suntem datori să iubim pre Dumnezeu din toată fiinţa noastră. Să-L iubim mai mult, decât pre toţi şi decât pre toate lucrurile, apoi să ne iubim pre noi înşine şi pre aproapele ca însuşi pre noi. Aceasta nu este numai legea evanghelică sau descoperită, este chiar însaş legea firii noastre depusă în adâncurile sufletului nostru; este legea întregii lumi morale, a tuturor fiinţelor spirituale cari stăruiesc în bine, iubesc pre Dumnezeu mai pre sus de orice şi pre El singur îl slujesc (Daniil VII. 10).

Şi dacă este aşa, aceasta înseamnează, că dragostea faţă de noi înşine, egoismul nostru personal trebuie să fie întotdeauna subordinat iubirei de Dumnezeu; însamnă, că noi nu trebuie să avem oarecare afecţiune pentru noi înşine şi pentru aproapele, decât întrucât ea poate să armonizeze cu iubirea faţă de Dumnezeu; aceea înseamnă şi de altfel, că noi trebuie să ne smulgem oricărei înrâuriri, — vie ea din noi înşine sau din afară, — care ar puteà să vie în contrazicere cu dragostea de Dumnezeu, să vateme sfinţenia lui, să ne pună în stare de răsvrătire sau de vrăşmăşie cu El, să ne împingă la fărădelegi şi la necuviinţe. Dar hotărît, că în această subordinare a iubirei noastre personale faţă de iubirea lui Dumnezeu, în aceasta renunţare la tot ceeace ar fi făgăduirea aceleia, la tot ceeace este fărădelege sau ne împinge la păcat — consistă abnegaţiunea creştină. Fără îndoială că creştinul, se iubeşte pe sine însuşi, dară pre Dumnezeu îl iubeşte şi mai mult încă şi aceasta este cauza, că el se supune Lui şi renunţă la toate lucrurile, cari ar puteà să altereze această legătură dumnezeiască. Rezultă de aci, că nu numai abnegaţiunea creştină nu e contrară firii noastre, nici legii morale; ci ea se găseşte în desăvârşită armonie atât cu una cât şi cu alta, şi — prin urmare, — ea nu stinge în noi nici

de cum iubirea față de noi, ci îi hotărește locul ei și măsura. Să exprimăm și să resumăm cugetarea noastră cu alte cuvinte. A iubì pre Dumnezeu înseamnă a împlinì poruncile sale, cari compun legea morală. «Că aceasta este dragostea lui Dumnezeu, ca să păzim poruncile lui» (I. Ioan V, 3). Abnegațiunea creștinului constă în aceea, că el ține cu toată ființa lui la observarea legii morale, întemeiată în însași ființa sufletului nostru și pusă în lumină de către Evanghelie, și în aceea, că el se abține și se îndepărtează de tot aceea, ce această lege osândește, de tot ceea ce este păcat sau ar aveà de scop păcatul.

Care suflet drept ar puteà afirmà, că ascultând de legea morală și ferindu-ne — prin toate mijloacele — de a o violà, prin aceasta am contrarià firea noastră și am osândì dragostea, ce noi o avem în mod firesc pentru noi — înșine?

Adevărul aserțiunei noastre ne va apăreà într'o lumină încă mult mai strălucitoare, dacă ațintim luarea aminte asupra *limitelor* abnegațiunei creștine. Creștinul supune spiritul său domniei credinței, dar nu-l sufoacă în sine însuși și nu-i deneagă activitatea sa legitimă. El nu-i impune tăcerea decât înaintea adevărurilor de credință, cari provin direct din revelațiunea dumnezeiască și cari se țin de lumea nevăzută, metafizică, spirituală, inaccesibilă cercetărilor noastre imediate din viața de acum. Dar lumea materială, în varietatea ei și'n uimitoarea ei măreție, natura, care ne împrejmuiește, omul însuși nu rămân mai puțin obiectul studiilor libere pentru creștin. Și fie-cine știe, că nimica n'a contribuit cu mai mult succes la propagarea luminei în sânul neamului omenesc decât creștinismul; că la nici un popor, știința n'a înflorit într'un chip așa de strălucit, ca și printre națiunile creștine; și nici chiar astăzi nime nu cultivă domeniul științific cu atâta independență și cu atâta succes, ca și creștinii. Câte adevăruri, altcum datorite revelațiunei, sunt mai mult sau mai puțin înțelese de rațiune, care poate să le admită nesilită, să le întrebuințeze ca pe un rezultat al îndeletnicirei sale și să le aplice în câmpul său de activitate! Misterele singure ale religiunei, acelea, de exemplu, al Trinității, al Intrupării, (Incarnațiunii) și al Răscumpărării, acele taine nepătrunse se impun singure credinței creștinului și reclamă supunerea absolută a rațiunei față de Dumnezeu, care le-a descoperit. Cu toate acestea nici acì nu este nimic jignitor pentru demnitatea noastră. Dacă noi nu vedem nici o umilire dând credință unor oameni asemenea nouă și vrednici de încrederea noastră, când ei împărțesc rezultatele experienții lor și a siguranții lor, se va aflà oare ceva ce să ne înjosească, în credința, pe care noi o dăm lui Dumnezeu, care s'a îndurat să ne desvălească unele mistere indispensabile fericirii noastre? Creștinul își supune voința sa voinței lui Dumnezeu, însă fără silă pentru propriul său arbitru, și fără pedeci pentru libertatea sa. Voința lui Dumnezeu față de noi, — aceasta lege morală însemnată în conștiință, și propusă aprobării noastre libere pentru a o împlinì, — aceasta trebuie să fie într'adevăr direcțiunea naturală a voinții noastre. Creștinul își înlăn-

ţuieşte trupul său, combate patimile, cari îl târăsc spre rău, se sileşte a omorî păcatul, care lăcuieşte în fiecare din noi (Rom VII, 20); dar el nu năbuşeşte instinctele legitime ale naturei sale, el nu omoară afecţiunile oneste şi înclinările nevinovate. Omul aspiră în chip firesc la viaţa de familie, şi creştinismul nu numai că nu osândeşte căsătoria, ci o învesteşte cu sfinţenie, făcând din ea obiectul unei taine deosebite. Numai cât creştinul, înainte de a contractà legăturile căsătoriei, şi subt legea însaşi a uniunii conjugale, se sileşte a-şi stăpânì elanurile sensualităţii, stă departe de tot ceeace este împotriva castităţii şi nu-şi permite nici fapte, nici cugetări, nici pofte, cari ar fi vătămarea sfinţeniei căsătoriei, sau mormântul pudoarei (Mat. V. 28).

E lucru natural, ca omul să iubească pe părinţii şi pe cei de aproape ai săi. Creştinul iubeşte într'adevăr pe tatăl său şi pe mama sa, şi pe fiii săi, fraţii şi surorile sale; dar el nu se crede nici odată autorizat a iubì creatura mai mult decât pe Dumnezeu (Mat. X. 37). Afecţiunile sale omeneşti nu-l duc nici când a nesocotì poruncile evanghelice, şi el este gata a le sacrificà, îndată ce observă în ele un obstacol neînvins pentru perseverarea lui în imitarea lui Christos, a Mântuitorului său (Luca XIV, 26). Bucuriile şi plăcerile vieţii ne ofer o inclinaţiune naturală şi creştinul nu se ascunde de dinaintea bucuriilor liniştite, curate, nevinovate, cari sfinţesc sufletul şi inima; dar el ocoleşte cu mare grijă plăcerile, cari rănesc sentimentul moral, dau sufletul în puterea poftei şi aţiţă patimele. Noi suntem în mod firesc mânaţi să căutăm bunăstarea, de lipsă pentru întreţinerea vieţii noastre, — şi sfânta credinţă nu-l opreşte pe creştin să aspire la aceasta; dar, în afară de această consideraţiune, că el nu întrebuinţează nici când — pentru a ajunge la aceasta bunăstare alte mijloace — decât cele legitime, el nu-şi *alipeşte inima de ea* (Psalm LXII, 10); el este totdeauna gata să o sacrifice unor interese religioase şi morale mai înalte şi chiar să-şi vânză tot ceeace are, pentru a împărţì la săraci milostenie, pentru ca să dobândească comorile împărăţiei celei cereşti (Luca XII, 33).

Intr'un cuvânt, creştinul nu face abnegaţiune de spiritul său în domeniul credinţii, ci de înţelepciunea şi de ştiinţa sa proprie. El nu renunţă la voinţa sa, ci la acea independenţă absolută, care nu voieşte să recunoască nici o lege. El nu părăseşte trebuinţele şi înclinările sale, ci abuzurile, cari pot să rezulte din acestea, poftele şi patimele, cari decurg din ele, tot aceea, ce formează fiinţa păcatului în şi afară de noi, tot aceea ce conduce la rău. Fără îndoială există pentru omul de credinţă un grad mai înalt de abnegaţiune creştină, de a nu se mărginì la împlinirea poruncilor evanghelice şi, după sfatul Sfintelor Scripturi, a se consacrà celibatului perpetuu, desinteresului desăvârşit (sacrificarea propriilor sale interese) supunerii fără condiţiune (ascultarea de bună voie), etc. Dar, înainte de toate, aceste sfaturi nu sunt obligătoare pentru toţi creştinii şi nu privesc decât pe credinciosul, care se simte capabil să le primească şi să le şi împlinească (Mat. XIX, 12). Bunăvoinţa sa este de

ajuns, pentruca el să facă aplicare de ele; nu poate fi prin urmare acì vorba de o atingere oarecare sau de o violenţă făcută libertăţii sale. In al doilea rând, pentru de a aprecià cu dreptate gradul mai mult sau mai puţin înalt al abnegaţiunei creştine şi al legăturilor sale cu egoismul omenesc, este de lipsă să ţinem cu băgare de samă socoteală de scopul acestei abnegaţiuni, a căreia perfecţiune atârnă de altcum dela înălţimea morală la care a ajuns omul.

Scopul imediat şi sigur, la care voieşte să ajungă creştinul pe calea abnegaţiunei este vindecarea şi regenerarea sa morală. Să luăm de pildă doi oameni atinşi de maladie fizică. Unul se conformează cu scrupulozitate sfaturilor medicului: el se abţine de tot ceeace poate contribuì la desvoltarea şi la pericolul boalei sale; se supune tuturor prescripţiilor, cari sunt în stare să-l scape cu triumf.

El rămâne străin de plăcerile şi de distracţiile lumei, se închide în locuinţa sa, îşi impune o dietă riguroasă, se reţine dela mâncările sale favorite, ia medicinele cele mai amare, supoartă câte odată operaţiile cele mai dureroase. Aceste privaţiuni voluntare, aceste suferinţe, uneori de tot crude readuc pe nesinţite sănătatea; bolnavul simte renăscându-i-se tinereţea şi forţele (puterile). Al doilea, nu se conformează indigetărilor doftorului: el nu voieşte să renunţe la obiceiurile, cari îi plac, el se dedă ca şi mai înainte la o viaţă de risipă, nu-şi impune nici un frâu poftelor sale nici în mâncare, nici în beutură, nu ia nici o precauţiune contra acţiunii defavorabile a elementelor, suprimă leacurile, cari nu-i sunt pe plac, şi prin toate aceste greşeli, lasă să se agraveze boala aşa de mult, încât devine în curând incurabilă şi-l conduce în mod prematur în mormânt. Pronunţaţi-vă înşi-vă: care din cei doi bolnavi se iubeşte mai mult? Care se iubeşte într'adevăr, cel dintâiu sau cel din urmă? Care lucră în chipul cel mai raţional, cel mai folositor pentru firea sa bolnavă? — Ei bine, noi toţi, fraţilor mei, suntem bolnavi duhovniceşte, bolnavi prin păcatul, care decurge din căderea protopărinţilor noştri sau pe care noi îl facem înşi-ne.

Cerescul doftor al sufletelor noastre, Domnul Iisus, dupăce ne-a lăsat — pentru a săvârşì vindecarea noastră — leacul în veci nesecat al sfintelor Taine ale bisericii, ne-a poruncit, ca în întrebuinţarea, ce vom face de ele, să ne lăpădăm de noi înşine, să ne lăsăm fără rezerve în puterea ocârmuirii sale, care se resumă în legea credinţei şi a moralităţii evanghelice; să ne silim să nimicim, să stângem în noi păcatul şi tot ceeace are aparenţă de păcat; să ne ferim de tot ceeace ar puteà să devină — în noi şi afară de noi — o încercare pentru virtutea noastră — un prilej de cădere, să contribue la agravarea plăgilor noastre spirituale, să strice eficacitatea leacurilor graţiei. Şi iată, că o anumită seamă de creştini urmează aceste porunci ale Mântuitorului lor; se împărtăşesc cu sfintele Taine, se lapădă de sine însuşi; susţin o luptă necurmată contra poftelor şi a relelor lor aplicări, împotriva ispitelor şi a seducţiunei lumei; ei omoară în

sine tot ceeace constitue mădulările omului, cele de pe pământ: «curvia, necurăţia, patima, pofta cea rea şi lăcomia, care este slujire idolilor». (Colos. III, 5), şi, încet-încet, ajutaţi de darul lui D-zeu, se curăţă de păcat, se ridică din boalele lor duhovniceşti, şi cu cât înaintează mai mult în abnegaţiune, cu atât se înalţă în desăvârşirea morală şi se împuternicesc în vieaţa spirituală. Alţii nu primesc instrucţiunile dumnezeescului Doftor şi deşì din când în când îşi iau refugiul la mântuitoarele taine ale Bisericii, n'au nici un fel de nelinişte (habar) de propria lor îmbunătăţire, rămân robi ai patimilor lor, se lasă cuprinşi de bucuriile lumeşti, îşi dau inimile lor poftei celei oarbe după bunurile din lumea aceasta, îşi fac uitare de Dumnezeu şi de legea lui, şi se învârtoşează în fărădelegi, ranele lor spirituale ulcerează (despre bube) aşa de tare, încât cad într'o incurabilă nepocăire şi adesea în realitatea morţii sufleteşti. Este oare de lipsă să mai întrebăm, care din aceşti creştini se iubesc mai mult pe ei însuş, cari lucră în modul cel mai potrivit cu firea lor, cari reclamă o lecuire morală? Cine nu recunoaşte de aci, că abnegaţiunea formează adevăratul caracter al iubirei, ce omul, creştinul şi-o datoreşte lui însuş, şi că a nu fi însufleţit de aceasta înseamnează a nu te iubì pe tine însuţi, înseamnează a'şi fi omul propriul său duşman şi a'şi pierde sufletul?

Un alt scop al abnegaţiunei, rezultatul ei sublim şi suprem, pentru care regenerarea morală nu este decât un mijloc, este fericirea cea vecinică de dincolo de mormânt. Creştinul are credinţă în vieaţa veacului, ce va să vie, convins fiind, că în lăcaşurile Tatălui celui ceresc «împărăţia a fost gătită *pentru cei drepţi* dela întemeierea lumei» (Mat. XXV, 34), şi că păcătoşii «că nedrepţii nu vor moştenì *această* împărăţie a lui Dumnezeu» (I. Cor. VI, 9). Tot asemenea el este gata pentru toate sacrificiile, pentru toate luptele în vederea curăţirii sale de păcat, ca să se întărească în toate cele bune, pentruca să fie judecat vrednic, în clipa trecerii peste pragul vecinicici — de gustarea din bucuriile împărăţiei ceriurilor. El n'are de loc odihnă acì pe pământ,[1] el duce luptă necurmată împotriva vrăşmaşilor mântuirei sale «el stă câteodată până la sânge, împotriva păcatului luptându-se» (Ebrei. XII, 4), pentruca să dobândească pacea cea vecinică întru a sa patrie sublimă. El îşi refuză plăcerile sensuale şi trecătoare ale acestei lumi, pentru a-şi asigurà fericirea netrecătoare din desfătările cereşti. El nu-şi adună pe pământ comori, ce se pot strică şi cari se sapă, pentru a-şi adunà o comoară statornică în cer (Mat. VI, 19—20). Într'un cuvânt: creştinul, lăpădându-se de sine însuş, îşi propune să câştige cu preţul jertfele timporare şi comparativ uşoare, sublimul privilegiu al fericirei celei vecinice. Cine nu va mărturisì, că conduita lui este reflexul iubirei celei mai întinse, celei mai raţionale, mai întâi faţă de Dumnezeu, apoi faţă de sine însuş? Nu se iubeşte pe sine însuş bunăoară, acel neguţător, care, cu preţul a tot felul de osteneli şi renunţări,

[1] «Eternitatea va fi destul de lungă, pentruca să ne odihnim». Cuvântul e al marelui Arnauld. (Nota traducătorului).

ajunge la o avere frumoasă? Nu se iubeşte pe sine acel savant, care nu-şi menajează nici puterile nici sănătatea, pentru a-şi îmbogăţi sufletul cu cunoştinţe vaste şi pentru a lucrà în folosul propriu al său şi cel al societăţii? Nu se iubesc oare pe sine însuş, toţi aceşti lucrători ai vieţii publice, cari nu dau înapoi în faţa nici unei jertfe, pentru a ajunge la renume, la onoruri sau la glorie? Şi oare se iubeşte într'adevăr pe sine, acel creştin, care n'are altă dorinţă decât să-şi satisfacă în decurs de câţiva ani de zile poftele inimei sale, pentru a se lipsì de fericirea cea vecinică a cerului?

Fraţilor mei! o legătură indisolubilă împreună între olaltă toate credinţele noastre, cari — sprijinindu-se pe o temelie comună, purced unele din altele. Asemenea, pentru omul, care nu crede în Dumnezeu, ca fiinţă suverană, care nu simte în el un suflet liber şi nemuritor, care respinge viaţa, ce va să fie, — pentru un astfel de om nu există nici lege morală, nici datorinţe; pentru el nu e nici o diferinţă între binele moral şi viţiu; înaintea lui, nu există nici decum alt principiu de activitate decât egoismul, egoismul absolut; nu există alt scop în viaţă în afară de plăcerile pământeşti, materiale, sensuale. E lucru de tot simplu, ca în ochii unor asemenea oameni, abnegaţiunea creştină, întemeiată pe iubirea de Dumnezeu, îndreptată spre desăvârşirea morală şi spre dobândirea fericirii vecinice, să pară o utopie vrăşmaşă firei şi dragostei faţă de sine însuşi. Dar pentru noi, cari din cuvintele Mântuitorului, credem în Fiinţa suverană, în demnitatea morală şi în nemurirea sufletelor noastre, pentru noi, abnegaţiunea creştină nu este altceva, decât sarcina cea mai legitimă, cea mai simpatică firei noastre, expresiunea iubirei celei mai naturale, celei mai înalte, celei mai adevărate a omului pentru sine însuşi. Pătrunşi de aceasta convingere «să lăpădăm», fiind credincioşi ucenici ai lui Hristos, toată îndoiala şi «toată mândria» şi prin răbdare să alergăm în lupta, care este pusă înaintea noastră, căutând la Iisus începătorul şi plinitorul credinţei, care ntră astăzi cu mărire în Ierusalim «şi care în locul bucuriei, ce erà pusă înaintea Lui, a răbdat crucea de ocară (Ebrei XII, 1, 2), şi a intrat întru slava sa» (Luca XXIV, 26) cu ajutorul abnegaţiunei şi al pătimirii «şi ne-a lăsat nouă pildă, ca să urmăm urmelor lui» (I Petru II, 21). Amin.

Traducere după *Macarie* de ***I. Beleuţă.***

MIŞCAREA LITERARĂ.

Scrierile părintelui iconom Al. Petrescu din Craiova. E o mare scădere a revistelor bisericeşti din Ţară, că nici una nu are o rubrică bibliografică permanentă, care să ne facă cunoscute scrierile mai de seamă ce apar pe terenul teologiei. Astfel noi, cei de aici, numai întâmplător sau prin legăturile personale ce le avem cu unii bărbaţi bisericeşti de acolo, putem să luăm cunoştinţă despre ele. Din cauza aceasta pe lângă toată silinţa ce mi-am dat-o să informăm pe cetitorii noştri asupra scrierilor bune ce apar în limba românească, totuş n'am putut ţineă seamă de toate. Dovadă, scrierile asupra cărora atrag în cele următoare deosebita atenţiune a cetitorilor şi pe cari numai în zilele trecute le-am putut aveà.

Sunt următoarele:

1. *Cu Isus pe drumul către Golgota.* Pe 30 pagini, format mic, se istorisesc pe baza referatelor evanghelice, evenimentele săptămânei patimilor din vieaţa Mântuitorului. Preţul 25 bani.

2. *Istorisire despre naşterea lui Isus Christos*, prelucrare după Lew. Wallace, autorul frumosului roman Ben-Hur. O admirabilă povestire a întâlnirii Magilor, a călătoriei lor prin Ierusalim la Vifleem şi a naşterii Mântuitorului, căruia au venit să i-se închine. Pag. 51, preţul 50 bani.

3. *Iosafat*, traducere după Chr. v. Schmid. O istorisire al cărei motiv e luat din vechea scriere a sf. Ioan Damaschin «Vieaţa cuvioşilor părinţi Varlaam şi Iosafat», tradusă în româneşte la a. 1648 de logofătul Udrişte Năsturel. Ne arată puterea de renaştere a vieţii oamenilor şi a popoarelor prin adevărul evangheliei. Pag. 167, preţul 1 leu 30 bani.

4. *Coşuleţul cu flori.* Istorisire morală. Pag. 150, preţul 1 leu 25 b.

5. *Crucea de lemn.* Istorisire morală. Pag. 45, preţul 50 bani.

Amândouă aceste istorisiri morale după vestitul povestitor Christoph von Schmid, sunt pline de duioşie şi de un adânc spirit religios, având darul de a trezì în suflete încrederea în răsplata binelui şi în părinteasca purtare de grije a lui Dumnezeu faţă de oameni. Nu am destule cuvinte să recomand toate povestirile de sub N-rii 2—5 preoţilor noştri ca să le cetească înşişi şi să le dee spre cetire fiilor şi, mai ales pe cele două din urmă, ficelor d-lor. Tot atât de călduros le recomand atenţiunii catiheţilor noştri dela şcoalele medii şi dela cele de fete.

6. *Cum şi ce trebue să cugetăm despre Isus Christos.* O foarte luminoasă şi convingătoare expunere a dovezilor pe cari se sprijineşte credinţa noastră în Mântuitorul. Pag. 40, preţul 50 bani.

7. *Cel mai mare bun din lume.* Traducere după Henry Drummond, un renumit profesor de ştiinţele naturale la universitatea din Glasgow (Anglia), dar care a pătruns adânc şi în spiritul moralei creştine, pe care îl ştie interpretà cu multă profunditate şi într'o formă atrăgătoare pentru oamenii de astăzi. Din acest autor a mai tradus o broşură întitulată «*Pace vouă*» regretatul catihet dela gimnaziul nostru din Braşov — Făgărăşianu. In scrierea tradusă de păr. icon. Petrescu se dă o minunată interpretare cap. 13 din I. ep. a ap. Pavel către Corinteni, în care se vorbeşte despre dragostea creştină — cel mai mare bun din lume. Pag. 44, preţul 75 b.

Aceste două scrieri din urmă merită să fie cetite nu numai de preoţi, ci şi de toţi intelectualii noştri.

Toate scrierile acestea se pot comandà şi prin Librăria arhidiecezană din Sibiiu.

N. B.

CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Către cetitori. Atragem cetitorilor noştri atenţiunea asupra articolului prim din acest fascicol al revistei, în care P. Cuvioşia Sa părintele arhimandrit şi vicar arhiep. *Dr. Il. Puşcariu* tratează o seamă de chestiuni actuale şi de mare importanţă pentru biserica noastră.

In acelaş timp anunţăm pe cetitorii noştri, că d-l profesor dela facultatea teologică din Bucureşti, *Dr. I. Mihălcescu*, unul dintre cei mai distinşi teologi ai noştri, ne-a promis preţioasa D-sale colaborare la această revistă, pe care o începe cu acest număr şi pentru care îi suntem foarte mulţumitori. Astfel revista noastră face din ce în ce progrese spre folosul cetitorilor ei.

*

† **Dr. Ioan Borcia,** distinsul profesor dela şcoala civilă de fete a Asociaţiunii, gingaşul poet şi omul de o modestie şi bunătate rară, a trecut la cele vecinice în etate de abia 31 de ani. Prin moartea lui neaşteptată, şcoala la care a servit, instituţiunile noastre culturale al căror membru a fost, literatura şi cultura poporului nostru – au pierdut un muncitor harnic, talentat, plin de devotament şi de dragoste sinceră. N'a fost om, care cunoscând pe acest suflet împodobit cu atâtea însuşiri frumoase şi armonic împreunate în caracterul său, să nu-l fi stimat şi iubit. Ni-se păreà lumea mai bună când îl ştiam între noi. Cu adânci regrete şi cu lacrămi de durere l-am însoţit la lăcaşul odihnei de veci... Dumnezeu să-l primească între drepţii săi.

*

Alegerile de ierarhi din Ţară. După cum am anunţat în numărul trecut, la scaunul episcopesc dela Argeş a fost ales P. S. Sa arhiereul *Calist Botoşeneanul*, iar la Roman P. S. Sa arhiereul *Teodosie Ploeşteanul*, care are meritul de a fi tradus în româneşte câteva volume din omiliile sf. Ioan Gură de aur la epistolele apost. Pavel. Cu ocazia alegerii şi a investiturei fiecare a promis lucruri vrednice de dorit pentru biserica românească.

Dar atenţiunea obştei credincioşilor s'a îndreptat asupra nou alesului mitropolit-primat, P. S. Sa părintele *Conon Aramescu* episcop al Huşilor, de a cărui persoană şi activitate se leagă cele mai bune nădejdi de bine. In faţa marelui colegiu electoral, nou elesul mitropolit a ţinut o remarcabilă vorbire, în care după-ce arată importanţa pe care a avut-o biserica în trecutul poporului românesc, scoate la iveală cum a fost nesocotită în deceniile din urmă, cum a rămas în urma celorlalte instituţii ale ţării, cum bărbaţii cu educaţie teologică s'au ferit de a întrà în cler, cum şcolile bisericeşti au fost laicizate, autoritatea episcopilor micşorată, iar în timpul din urmă loviţi cu atacuri personale. Pe lângă acestea, vântul scepticismului şi indiferentismului religios a produs adevărată devastare în suflete, căci biserica, în starea în care se găseà, nu i-a putut opune nici o rezistenţă.

Dacă Inalt P. Sfinţia Sa părintele mitropolit primat va aveà şi energia necesară ca să lucreze în consecvenţă cu concluziunile ce se impun din aceste şi asemenea constatări, atunci e nădejde de o îndreptare.

O legitimă bucurie a produs şi la noi, ca pretutindeni, alegerea P. S. Sale arhiereului *Nicodem Băcăuanul* ca episcop la Huşi. Prea Sfinţia Sa e cel mai bun cărturar din corpul vlădicesc; a scris o mulţime de opuri, mai ales traduceri şi prelucrări, din ruseşte şi nemţeşte, de cari a fost vorba şi în această revistă. Ii dorim ani mulţi de muncă spornică în via Domnului.

La unul dintre locurile vacante de arhierei titulari a fost recomandat de Sinod şi confirmat de ministru P. Cuvioşia Sa arhim. *Teofil Mihăilescu.* Cu ocazia alegerii de arhierei şi-au arătat cei mai mulţi dintre membrii sf. Sinod toată duşmănia ce o poartă P. C. Sale păr. arhim. *Iuliu Scriban,* căci au preferit să deà majoritatea de voturi unor candidaţi cari nici asemănà nu se pot cu P. C. Sa. In acest chip înşişi membri sf. Sinod dau dovadă că se tem de cei buni şi că nu doresc sincer îndreptarea relelor din biserică. Ministrul a fost nevoit să ia măsuri de desaprobare faţă de o asemenea purtare a membrilor sf. Sinod. Dureros! *N. B.*

Tipicul cultului religios.

Cazuri liturgice, date și indigitări tipiconale pe luna lui Martie—Aprilie.

Duminecă în 25 Martie; sfânta și luminata zi a Paștilor și praznicul Buneivestiri. *La utrenie:* Preotul îmbrăcându-se în cele mai luminate odăjdii, sub cântarea «*Invierea Ta Christoase*» luând icoana Invierii, evanghelia și cădelnița iese cu tot poporul adunat din biserică și așezându-se în fața tetrapodului pus la întrarea în biserică, pune pe el evanghelia și icoana învierii și-l cădește în forma crucii. Face începutul apoi cu binecuvântarea: «*Mărire Sfintei și cei de o ființă și de vieață făcătoarei și nedespărțitei Treimi*». Cântă apoi preotul singur tropariul Paștilor. După stihurile «să învie Dumnezeu», «precum se stinge fumul» și celealalte, cântăreții cântă «Christos a înviat din morți». Cântând cântarea «Incunjurați popoarelor Sionul» și troparul Paștilor încunjurăm biserica de 3 ori. Preotul după acestea cântând singur până la «și celor din mormânturi» troparul Paștilor, înaintează spre ușa bisericei, iar după terminarea troparului de către cântăreți zice de 3 ori «Ridicați boieri porțile voastre să între Impăratul măririi» așa cum se obicinuește la sfințirea bisericilor. Deschizându-se ușa bisericii cântăreții cântă troparul Paștilor, apoi «mărire—și acum» troparul Buneivestiri «Astăzi este începătura mântuirii noastre». Terminate acestea preotul zice ectenia cea mare de începere după a cărei vosglas se începe imediat canonul Paștilor, și al Buneivestiri, așa eă irmosul prim al fieștecărei pesne fără stih îl cântă preotul, iar celelalte irmoase cu stihul «Christos a înviat din morți» le cântă stranele. După fieștecare peasnă a canonului se face ectenie mică. La peasna a 3-a cântăm condacul, icosul și ipacoiul Paștilor iar la peasna a 6-a condacul și icosul Buneivestiri. Tot aci cântăm prohimenul Buneivestiri «Binevestiți din zi în zi mântuirea Dumnezeului nostru» cu stihul lui apoi «toată suflarea» de treiori și evangelia utreniei a Buneivestiri, dela Luca «In zilele acelea sculându-se Mariam». După evangelie strana cetește «Învierea lui Christos» și cântă «Înviind Isus din mormânt» de câte 3-ori. La peasna a 9-a nu se cântă «*mărește suflete al meu*», ci pripelele acestei pesne din penticostariu și pripelele Buneivestiri din mineiu. La sfetilnă cântăm a Paștilor «Cu trupul adormind» odată, «mărire — mai marele voevod al puterilor îngerești», «și acum — Bucură-te Născătoare de Dumnezeu, izbăvirea blăstămului lui Adam», ambele din mineiu. La hvalite cântăm întâiu 4 stihiri ale glasului 1 din octoih apoi stihirile Paștilor cu stihul «să învie Dumnezeu și să se risipească vrășmașii lui» și cu celelalte din penticostariu. Hvalitele le încheiem cu «Mărire — Taina cea din veac se descopere astăzi și Fiul lui Dumnezeu fiul omului se face» pe glas 2, «și acum — Ziua învierii și să ne luminăm cu prăznuirea». Se face după acestea sărutarea evangeliei și a icoanei învierii, cari spre acest scop sunt puse pe tetrapod și stranele cântă tropariul «Christos a înviat». După sărutare preotul cetește lin și spre înțelesul tuturor cuvântul de învățătură a lui Ioan Gură de Aur «*De este cineva binecredincios*». Se cântă apoi tropariul lui Ioan Gură de Aur «Din gura ta ca niște lumină de foc strălucind darul» și după ectenia «Miluește-ne Dumnezeule» și a celor 6 cereri preotul face otpustul.

La liturgie: În loc de «Binecuvintează suflete al meu», înainte de «Unule Născut» și în loc de fericiri se cântă antifoanele penticostarului. După Vohod cântăm troparul Paștilor de 3-ori, «Mărire» troparul Buneivestiri, «și acum» condacul Paștilor. Apostolul și evangelia Paștilor și a Buneivestiri. În loc de «Cuvine-să cu adevărat» cântăm irmosul Paștilor și la priceastnă «Cu trupul lui Christos vă cuminecați» și a Buneivestiri. La sfârșitul liturgiei în loc de «Bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului» și în loc de «Văzut-am lumina cea adevărată», «Să se umple gurile noastre» și «Fie numele Domnului binecuvântat» se cântă «Christos a înviat din morți».

În sfânta și luminata zi a Paștilor la vecernie. După binecuvântare dela preot se zic stihurile și se cântă troparul Paștilor ca la începutul utreniei. După ectenia cea mare de începere urmează «Doamne strigat-am» cu stihirile pe 6 dela glas 2 din oc-

toic «mărire — Laudă de mântuire cântând», «şi acum — Trecut-a umbra legii», tot dela acest glas. Vohodul se face cu evangelia. «Lumină lină» şi prohimenul «Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru, Tu eşti Dumnezeu carele faci minuni» cu stihurile lui. După cetirea evangeliei urmează ectenia «Să zicem toţi» cu imnul de seara «Învredniceşte-ne Doamne». După al 2-lea vosglas al ecteniei celor 6 cereri se cântă stihoavna glasului 2 şi stihirile Paştilor pe melodia troparului 5. După stihoavnă troparul Paştilor de 3-ori şi otpustul.

Luni în 26 Martie, a 2-a zi de Paşti. *La utrenie:* Inceputul cu «Mărire sfintei şi cei de o fiinţă şi nedespărţitei Treimi» şi cu cântarea troparului Paştilor şi a stihurilor ca în ziua primă. După ectenia cea mare canonul aşa după cum s'a cântat în ziua primă. La hvalite se pun 4 stihiri ale glasului 2 şi 5 stihiri ale Paştilor pe glas 5 cu «Mărire şi acum» după doxologie urmează tropariul «Christos a înviat» şi liturgia aşa după cum s'a arătat în prima zi a Paştilor.

Luni a 2-a zi de Paşti. *La vecernie:* După binecuvântare dela preot se cântă tropariul paştilor cu stihurile. Preotul zice ectenia cea mare de începere şi strana cântă Doamne strigat-am pe melodia glasului 3 cu 6 stihiri şi «mărire». «Ceice stăm cu nevrednicie în prea curată casa Ta» şi acum «Cum să nu ne mirăm». După vohod «Lumină lină» şi prohimenul «Dumnezeul nostru în cer şi pe pământ toate câte a vrut a făcut» şi stihurile lui. Ectenia «Să zicem toţi». «Invredniceşte-ne Doamne», «să plinim rugăciunile noastre» şi stihovna cu stihira glasului 3 «Christoase cela ce cu patima Ta» şi cu stihurile paştilor şi otpustul.

Precum s'a făcut utrenia şi vecernia de Luni a doua zi de Paşti aşa se face şi în celelalte zile a săptămânei luminate, numai glasurile se schimbă, Marţi fiind la rând glas 3, Mercuri glas 4, Joi glas 5, Vineri glas 6, Sâmbătă glas 8.

Sâmbătă în 31 Martie. *La vecernie:* Preotul dă binecuvântarea zicând: «Bine eşti cuvântat Dumnezeul nostru totdeauna acum şi pururea şi în vecii vecilor». După «amin», strana ceteşte psalmul de seara şi catisma prescrisă. După vosglasul ecteniei celei mari se cântă «Doamne strigat-am». Aici nimic nu se cântă din Octoih sau din mineiu, ci numai din Penticostariu. După «Mărire şi acum» la Doamne strigat-am se face vohod şi se ceteşte «Lumină lină» şi prohimenul de Sâmbătă seara. Celelalte părţi ale vecerniei ca de obiceiu: «Ectenia să zicem toţi». «Invredniceşte-ne» Doamne», ectenia celor 6 cereri şi stihoavna penticostariului cu «Mărire şi acum», «Iubitorule de oameni, mare şi neasemănată» este mulţimea îndurărilor Tale» tot din penticostar «Acum slobozeşte» «Prea sfântă Treime» «Tatăl nostru» şi tropariul, «Pecetluit fiind mormântul vieaţă din mormânt ai părăsit» şi otpustul.

Duminecă, în 1 Aprilie, Dumineca a 2-a după Paşti a Tomei. *La utrenie:* După binecuvântare «Christos a înviat» de 3-ori, odată dela preot şi de 2-ori dela strane. Se ceteşte psalmul «Auză-te Domnul» şi se zice ectenia cea mare de începere. După vosglas pe melodia troparului glasului 7 «Dumnezeu este Domnul» de 4-ori şi însuş troparul de 3-ori cu «Mărire şi acum».

După ectenia mică se cetesc stihologiile catismei şi se cântă seria primă de sedelne din penticostar. După a II-a ectenie mică urmează seria a 2-a a sedelnelor din penticostar şi Polileul cu pripelele acestui praznic. Ectenie mică şi sedealna Polileului antifoanele glasului 4 dela sărbători şi prohimenul «Laudă Ierusalime pe Domnul». Evanghelia utreniei, «Învierea lui Christos văzând» psalm 50. «Mărire» «pentru rugăciunile apostolilor «şi acum» «Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu. Stihira glasului 6 «Înviind Iisus din mormânt». Preotul zice ectenia «Mântueşte Doamne poporul Tău» după a cărei vosglas strana cântă catavasiile Paştilor. La peasna a 3-a ipacoiul «Precum ai venit în mijlocul învăţăceilor Tăi Christoase» iar la peasna a 6-a condacul şi icosul penticostarului. La peasna a 9-a nu cântăm «Măreşte suflete al meu» ci pripelele canonului cu «Luminează-te, Luminează-te» la sfârşitul lor. După ectenia mică Sfânt este Domnul» şi svetilna penticostarului cu «Mărire şi acum», «Astăzi primăvara

miroseşte». La hvalite se cântă numai stihirile penticostarului pe 4 cu «mărire». «După 8 zile dela scularea Ta» şi «acum» «Prea binecuvântată eşti» şi doxologia cea mare ambele pe melodia troparului glasului 1.

Sâmbătă în 7 Aprilie. *La vecernie:* La «Doamne strigat-am» cântăm 7 stihiri ale învierii din octoic şi trei din penticostar; «Mărire — Mironosiţele muieri la mormântul Tău ajungând», «şi acum», dogmatica glasului de rând (glas 2) din octoic. La stihoavnă cântăm o stihire a glasului de rând şi stihirile Paştilor, «mărire — Pre Tine celace te îmbraci cu lumina ca cu o haină», «şi acum — ziua învierii şi să ne luminăm cu prăznuirea». După «Tatăl nostru» urmează troparul glasului «Când Te-ai pogorît la moarte», «mărire — Iosif cel cu bun chip», «şi acum — Mironosiţele muieri» şi otpustul.

Duminecă în 8 Aprilie, Dumineca a 3-a după Paşti a mironosiţelor glas 2 voscr. 4. *La utrenie:* La «Dumnezeu este Domnul» cântăm troparele dela încheierea vecerniei (al învierii de 2-ori). După caftisme urmează cele 2 serii de sedelne ale octoicului cu troparele învierii «Soborul îngeresc» şi antifoanele glasului. După evanghelia utreniei se ceteşte «Învierea lui Christos» de 3-ori şi psalmul 50 odată. Catavasiile Paştilor. După peasna a 3-a punem condacul şi icosul Paştilor şi sedealna mironosiţelor din penticostar. La peasna a 9-a în loc de «măreşte suflete al meu». «Ceeace eşti mai cinstită» cântăm irmoasele acestei pesne din penticostar. Sfetilna Paştilor, «mărire, — şi acum — Muieri auziţi glas de bucurie» sfetilna Mironosiţelor. La hvalite punem toate stihirile octoihului. «Mărire» stihira evangheliei, «şi acum — Preabinecuvântată eşti» şi doxologia cea mare, ambele pe antifonul glasului 2.

Sâmbătă în 14 Aprilie. *La vecernie:* La «Doamne strigat-am» punem 7 stihiri ale glasului 3 din octoic şi 3 stihiri a penticostariului. «Mărire — Suitu-s'a Isus în Ierusalim la scăldătoarea oilor», «şi acum — Cum să nu ne mirăm de naşterea Ta cea dumnezeiască bărbătească» dogmatica glasului.

La stihoavnă cântăm o stihire a glasului 3 din octoic apoi stihirile paştilor cu stihurile lor.» «Mărire — In pridvorul lui Solomon, acolo şedeà mulţime de bolnavi», «şi acum — Ziua învierii şi să ne luminăm cu prăznuirea» stihira paştilor.

După «Tatăl nostru» cântăm troparul glasului 3 «Să se veselească cele cereşti», «mărire — şi acum — Pre tine, ceeace ne ai mijlocit mântuirea neamului nostru» şi otpustul.

Dumineca în 15 Aprilie, Dumineca a 4-a după paşti a slăbănogului glas 3 voscr. 5. *La utrenie:* La «Dumnezeu este Domnul» cântăm troparele dela încheierea vecerniei. Urmează apoi slujba din octoic regulat cu cetirea de 3 ori a «Invierea lui Christos văzând» după evangelia utreniei şi cu psalm. 50. *Catavasiile paştilor.* Cu condacul şi icosul Paştilor şi sedealna slăbănogului la peasna a 3-a şi cu condacul şi icosul slăbănogului la peasna a 6-a. La peasna a 9-a şi aici în loc de imnul Născătoarei punem irmoasele acestei pesne. Sfetilna Paştilor, «mărire — şi acum — Venit-a la scăldătoarea oilor iubitorul de oameni» Hvalitele octoicului le încheiem cu «mărire — Doamne, pe slăbănogul nu scăldătoarea l-a vindecat» şi pe troparul glasului 3 «şi acum — Prea binecuvântată eşti» şi doxologia cea mare.

Sâmbătă în 21 Aprilie. *La vecernie:* După începutul arătat la vecerniile Sâmbetelor trecute «Doamne strigat-am» cu stihirile pe 10 şi anume 4 stihiri din octoic a glasului 4, 3 ale înjumătăţirii praznicului şi 3 ale samarinencei din penticostar. «Mărire — Lângă puţul lui Iacob aflând Iisus pe Samarineanca», «şi acum» dogmatica glasului 4 «Prorocul David, care pentru Tine este şi a lui Dumnezeu părinte». Vohod — Lumină lină — ectenia «să zicem toţi» şi a celor 6 cereri cu «Invredniceşte-ne Doamne» între ele. Stihoavna cu o stihire a glasului 4 şi cu stihirile Paştilor. «Mărire — Când Te-ai arătat pe pământ Christoase Dumnezeule», «şi acum — Injumătăţindu-se praznicul» din

penticostar, sau stihira Paştilor «Ziua învierii și să ne luminăm cu prăznuirea». După «Tatăl nostru» troparul invierii a glasului 4, «mărire — şi acum» a înjumătățirii praznicului şi otpust.

Duminecă în 22 Aprilie, Dumineca a 5-a după Paşti a Samarinenei glas 4 voscr. 7. *La utrenie:* Începutul ca de obiceiu. La «Dumnezeu este Domnul» troparul glasului 4 de 2-ori, «mărire, și acum» al înjumătățirii praznicului, sedelnele glasului 4 «soborul îngeresc», ipacoiul şi antifoanele glasului, evanghelia utreniei a 7-a. Catavasiile Paştilor. La peasna a 3-a condacul şi icosul înjumătăţirii şi sedealna samarinencei cu «mărire, și acum», la peasna a 6-a condacul şi icosul samarinencii, iar la peasna a 9-a în loc de «mărește suflete al meu — Ceeace ești mai cinstită» cântăm irmoasele acestei pesne. Sfetilna Paştilor, «mărire» a samarinencei «și acum» a înjumătățirii. La hvalite se pun 8 stihiri, 6 ale octoicului și 2 ale samarinencii din penticostar. «Mărire — Izvorul începerii de vieață Iisus Mântuitorul nostru», «și acum — Prea binecuvântată ești» și doxologia cea mare, ambele pe melodia antifonului dela glas 4.

Duminecă în 22 Aprilie. *La vecernie:* Începutul cu binecuvântare, cetirea psalmului de seara, ectenia cea mare de începere. La «Doamne strigat-am» cântăm 8 stihri, 3 ale penticostarului și 5 ale mineiului. «Mărire — După vrednicia numelui ai viețuit ostaşule George», «și acum — Injumătățindu-se praznicul» din penticostar. Vohod — Lumină lină — prohimenul zilei — paremiile mineiului — ectenia «să zicem toți» — Învrednicește-ne Doamne — ectenia celor 6 cereri și stihoavna cu stihirile mineiului, și cu mărire — Pe diamantul răbdării cel înţelegător», «şi acum — Injumătăţindu-se praznicul» din penticostar. După «Tatăl nostru» cântăm troparul înjumătățirii praznicului, «mărire» al sfântului «și acum» iar al înjumătățirii și otpust.

Luni în 23 Aprilie, Sfântul, măritul marele mucenic, purtătorul de biruinţe George. *La utrenie:* La «Dumnezeu este Domnul» cântăm troparele dela încheierea vecerniei. Seria primă de sedelne o cântăm din penticostar iar a 2-a din mineiu a Sfântului. Urmează Polileul cu pripelele sfântului — ectenie — sedelnele Polileului din mineiu — antifoanele glasului 4 dela sărbători cu prohimenul «Dreptul ca finicul va înflorì şi ca Cedrul cel din Livan se va înmulțì» cu stihul lui. Evanghelia utreniei dela Luca: «Zis-a Domnul ucenicilor săi: nimic nu este acoperit» — Invierea lui Christos — psalmul 50 — «mărire — Pentru rugăciunile purtătorului de chinuri Georgie», — «și acum — Pentru rugăciunile Născătoarei» — stihul «miluește-mă Dumnezeule» cu stihira mineiului «Astăzi toată lumea se luminează» și catavasiile Paştilor. La peasna a 3-a sedelnele mineiului cu «mărire», «și acum» sedealna Injumătățirii praznicului, iar la peasna a 6-a condacul și icosul mineiului. La peasna a 9-a cântăm și imnul Născătoarei de Dumnezeu «mărește suflete al meu — Ceeace ești mai cinstită». Sfetilna mineiului o cântăm de două-ori, «mărire — și acum» a Înjumătățirii. La hvalite punem stihirile pe 8, 4 ale penticostarului și 4 ale mineiului. Hvalitele le încheiem cu «mărire — Răsărit-a primăvara, veniți să ne desfătăm» «şi acum — Injumătăţindu-se praznicul Paştilor Te-ai suit în sfinţita biserică» şi doxologia cea mare pe melodia antifonului glasului 8.

Duminecă în 29 Aprilie, Dumineca a 6-a după Paşti a orbului, glas 5, voscr. 8. Atât Sâmbătă seara, vecernia, cât și în aceasta zi utrenia se face întru toate ca vecernia și utrenia din Dumineca slăbănogului, cu deosebirea că acum e glas 5 la rând și că la hvalite se cântă 7 stihiri ale învierii din octoic și numai una a orbului din penticostar.

Cantor.